

TARTU LASTEAED MIDRIMAA ÕPPEKAVA

Tartu 2009

1. ÕPPE - JA KASVATUSTÖÖ ÜLDEESMÄRGID.....	3
2. LASTEAIA LIIK JA ERIPÄRA.....	4
3. ÕPPE - JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS.....	6
4. LASTE PÄEVAKAVA.....	8
5. LASTEAIA ERIPÄRA TOETAVAD TRADITSIOONILISED ÜRITUSED.....	9
6. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE VALDKONDADE EESMÄRGID, SISU JA LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED	
6.1. Keel ja kõne.....	10
6.2. Matemaatika.....	16
6.3. Kunst.....	21
6.4. Muusika.....	31
6.5. Liikumine.....	35
6.6. Mina ja keskkond. Kombeõpetus.....	39
7. LASTE ÜLDOSKUSTE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED	
7.1. Mänguoskused.....	51
7.2. Tunnetus- ja õpioskused.....	52
7.3. Sotsiaalsed ja enesekohased oskused.....	53
8. LAPSE ARENGU HINDAMISE JA PEREVESTLUSE LÄBIVIIMISE PÕHIMÕTTED.....	55
8.1. Koolivalmiduse hindamise põhimõtted.....	56
8.2. Koolivalmiduse kriteeriumid.....	57
9. TÖÖ ARENGULISTE ERIVAJADUSTEGA LASTEGA.....	59
9.1. Logopeediline korrektsioonitöö.....	60
10. KOOSTÖÖ LAPSEVANEMATEGA.....	62
11. ÕPPEKAVA MUUTMISE JA TÄIENDAMISE KORD.....	63
LISAD.....	64

1. ÕPPE- JA KASVATUSTÖÖ ÜLDEESMÄRGID

Midrimaa lasteaia õppe- ja kasvatustöö üldeesmärgid on:

- lasteaia on loodud lapsekeskne arengut soodustav kasvukeskkond; pedagoogid rakendavad oma igapäevatoos lastega lapsekeskseid õppe- ja kasvatusmeetodeid.
- lapsed väärtustavad eesti rahvus-ja kultuuritraditsioone, eesti keelt ja eesti meelt; tunnevad austust ja lugupidamist Eestimaa kui oma kodupaiga vastu.
- lapsed on iseseisvad mõtlejad, oskavad teha valikuid ja vastutada oma tegevuse eest ning järgivad viisakaid käitumisreegleid.
- lasteaia on loodud tingimused lastele sujuva ülemineku tagamiseks kooli ja esmaste õpioskuste kujunemiseks.

2. MIDRIMAA LASTEAIA LIIK JA ERIPÄRA

Midrimaale on hea tulla – siin on hea olla!

Midrimaa missioon:

LAPSE MITMEKÜLGSE ARENGU TOETAMINE, TURVALISE JA LAPSEKESKSE ÕHKONNA LOOMINE KOOSTÖÖS LAPSEVANEMATEGA

Midrimaa lasteaia väärtushinnangud:

USALDUS - usalduslikud suhted töötajate, laste ja lapsevanemate vahel tagavad turvalise ja salliva lasteasutuse mikrokliima.

TURVALISUS – toetav vaimne ja füüsiline mikrokliima tagab võimaluse tunda end vajaliku ja väärtuslikuna nii lastel, lapsevanematel kui ka personalil (kehtivad kokkulepitud reeglid, mida järgitakse omavahelises suhtlemises (mis tuginevad sõbralikkusel, aususel ja lugupidamisel)

LOOVUS – head mõtted ja ideed leiavad toetust ja tähelepanu; julgus viia ellu uuenduslikke mõtteid ja ideid. Toetame iga lapse erilisust ja ainulaadsust.

SALLIVUS – üksteisega arvestamine; erisuste märkamine ja toetamine eetiliste normide ja väärtuste piires. Siinkohal tähtsustame headust probleemide lahendamisel ja lähtume pritsiibist:

HEA SÕNA VÕIDAB VÕÕRA VÄE!

Lasteaia moto: **SINA MINU KÕRVAL!**

Midrimaa Lasteaed on koolieelne munitsipaalasutus, mis asub Tartu linna kultuuritänaval - Vanemuise tänaval. Lasteaias Midrimaa on 6 rühma:

- POKU –aiarühm;
- SIPSIK – aiarühm;
- NAKSITRALL – aiarühm;
- PIILU – aiarühm;
- LEPATRIINU – aiarühm;
- MÕMMI – aiarühm.

Kohti on kinnitatud 136 lapsele. Lasteaia teeninduspiirkond on Tartu linn. Midrimaa Lasteaia eripäraks on igas rühmas toimiv "Hea Alguse" lasteaegade programm.

Kultuuritänaval asudes kasutame draamamängu laste mitmekülgse arengu toetamisel ning eneseväljendust pakkuva õhkkonna loomisel.

Midrimaa lasteaia eripära toetavad:

- draamakeskus rühmas;
- rühmas teatrinädala korraldamine;
- rühmade lasteetendused õppeaasta jooksul;
- erinevate lasteaegade etenduste külastamine, vastuvõtt;
- koostöös lapsevanematega valmivad kostüümid;
- lasteaeda külastavad näitlejad;
- vanemates rühmades toimuvad pilliringid;
- Vanemuise teatri ühiskülastamine;
- erinevate muuseumite ja näituste külastamine;
- raamatukogu külastamine;
- lastekirjanduse ja muinasjuttude kasutamine igapäeva õppetöös.

3. MIDRIMAA LASTEAIA ÕPPE - JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Midrimaa lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted:

- on loodud arenguliselt sobiv mitmekülgne õpi- ja mängukeskkond;
- õppe - ja kasvatusprotsessis toetatakse lapse individuaalsetele võimetele, huvidele ja vajadustele;
- järgitakse arenguliselt sobivat õppekava, mille kaudu innustatakse lapsi õppima ja mängima lõimitud tegevuste kaudu;
- lapsed omandavad viisaka käitumise reeglid Midrimaa kombeõpetuse programmi kohaselt;
- lapsed omandavad teadmisi lähiümbrusest, kodulinn Tartust järgides Midrimaa lasteaias koostatud kodulinna tutvustamise programmi;
- lapsevanemad on aktiivsed kaaslased õppeprotsessi korraldamisel, lasteaia abistamisel.

Midrimaa lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse korraldus:

- õppe - ja kasvatustöö planeerimisele rühmas on aluseks riiklik õppekava, Midrimaa lasteaia õppekava ja Hea Alguse programm;
- kõikide rühmade meeskonnad koostavad igal õppeaastal lähtuvalt oma laste eripärast rühma aastaplaani (lisa 2). Aastaplaanis on õppetegevus kavandatud teemade kaupa ja fikseeritud nädalaplaanides (lisa 1).
- liikumis- ja muusikaõpetaja koostab iga vanuserühma õppeaasta tööplaani lõimitult rühma aastaplaanile, arvestades laste vanust, eripära ning traditsioonilisi üritusi;
- rühma nädala tegevuste planeerimisel ja analüüsil kaasatakse lapsi; koostatud nädalaplaan pannakse välja rõivistusse (listi) lapsevanematele tutvumiseks;
- rühmade päevakavasid korrigeeritakse vastavalt rühma laste vanusele, lähtudes riiklikust õppekavast ja lasteaia üldpäevakavast; iga õppeaasta alguses rühma õpetajate poolt;
- lasteaia tegevuskava kinnitab lasteaia direktor õppeaasta algul, lasteaia tegevuskava võetakse vastu pedagoogilisel nõukogul, tutvustatakse lasteaia hoolekogul;

- lähtudes riiklikust õppekavast planeerivad õpetajad igapäevase õppe- ja kasvatustegevused lõimitud tegevustena, arvestades laste vanust, rühma eripära ning püstitatud eesmärke;
- õpetajad planeerivad õppe- kasvatustegevuse valdkonnad üksteist toetavalt;
- õppe- ja kasvatustegevusi teostatakse tegevuskeskustes igapäevaselt (mitte tunnitegevusena kindlaks määratud aegadel, v.a. muusika ja liikumine);
- rühma õppe- kasvatustegevuse dokumenteerimine toimub õppe- kasvatustöö päevikus – õpetaja kannab päevikusse päeva jooksul läbi viidud tegevused;
- õpetaja planeerib, lähtuvalt rühma eripärast ning vajadusest, iganädalaselt eesmärgistatud üldoskusi (mängu-, tunnetus- ja õpioskused, sotsiaalsed ning enesekohased oskused) arendavaid tegevusi;
- õppeaasta lõpus analüüsib rühma meeskond aastaplaani täitmist plaani alusel (Lisa 5);
- õppekava arendusgruppi kuuluvad Midrimaa lasteaia õpetajad vabatahtlikkuse alusel.

4. MIDRIMAA LASTE PÄEVAKAVA

Midrimaa lasteaia päevakava:

7.00 Laste vastuvõtt

8.30 Hommikusöök I vahetus

9.00 Hommikusöök II vahetus

9.00 Hommikuringid. Õpetajate poolt kavandatud lõimitud õppe-
kasvatustegevused, mäng

11.00 Õuetegevused

12.15 Lõunasöök I vahetus

13.00 Lõunasöök II vahetus

13.30 Ettevalmistused vaikseks tunniks

13.45 Vaikne tund

15.00 Ärkamine

15.30 Õhtuode I vahetus

15.55 Õhtuode II vahetus

16.00 – 17.50 Tegevused ja mängud keskustes, õues, huvialaringides, laste koju
saatmine

18.00 Lasteaed suletakse

5. MIDRIMAA LASTEAIJA ERIPÄRA TOETAVAD TRADITSIOONILISED ÜRITUSED

ÜRITUS	SISU
Teadmistepäev	<ul style="list-style-type: none"> • Pidulik kontsert-aktus lõpurühma(de)lt • Laste esinemine
Lasteaia sünnipäev	<ul style="list-style-type: none"> • Pidulik kontsert-aktus • E. Niit "Midrimaa" etendus • Kohtumine endiste töötajatega • Pidulik lõunasöök tordiga
Mihklipäev	<ul style="list-style-type: none"> • Mihklilaat õues • Maja kaunistamine laste ja vanemate valmistatud sügiskompositsioonidega • Mihklijooks
Isadepäev	<ul style="list-style-type: none"> • Pereõhtud rühmades (emade abiga) • Isad rühmades koos lastega tegutsemas
Advendihommikud	<ul style="list-style-type: none"> • Jõuluootusaeg Midrimaal
Jõulupeod	<ul style="list-style-type: none"> • Jõulupeod igas rühmas (suured perepeod)
Kolmekuningapäev	<ul style="list-style-type: none"> • Lasteaiapere koguneb saali, lauldakse veel jõululaule, võetakse kuuselt ehted ja jäetakse kuuskedega hüvasti
Loomaaasta karneval	<ul style="list-style-type: none"> • Lõbus lastetrall saalis, iga laps maskeerib end loomaks
Eesti Vabariigi aastapäev	<ul style="list-style-type: none"> • Pidulik kontsert-aktus saalis • Õppekäik –kodulinnas Tartu
Spordi- ja matkapäevad	<ul style="list-style-type: none"> • Toimuvad sügisel ja kevadel • Korraldatakse võistlusi ja väljasõite
Emadepäev	<ul style="list-style-type: none"> • Pereõhtud rühmades (isade abiga) • Emad rühmades koos lastega tegutsemas
Lasteetendused	<ul style="list-style-type: none"> • Iga rühm lavastab õppeaasta jooksul ühe näidendi või muinasjutu
Kevadpidu õues	<ul style="list-style-type: none"> • Suur ülelasteaialine heategevusüritus õues • Kasvatajate etendus • Lastekontsert
Koolisaatmispeod	<ul style="list-style-type: none"> • Pidulik kontsert - aktus • Peredega koos lõpupeo tähistamine
Uute laste tutvumispäev	<ul style="list-style-type: none"> • Uued lapsed ja nende vanemad saavad tutvuda oma rühma ja õpetajatega

6. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE VALDKONDADE EESMÄRGID, SISU JA LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED

6.1. Keel ja kõne

EESMÄRGID

Keele ja kõne valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel laps:

- 1) tuleb toime suhtlemisel nii eakaaslaste kui täiskasvanutega;
- 2) suudab igapäevavestlust nii algatada kui jätkata;
- 3) saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele vastavalt reageerida;
- 4) kasutab kõnes õiget hääldust, tavasõnavara, grammatilisi vorme ja lauseehitust;
- 5) saab aru lugemise ja kirjutamise vajalikkusest ja tunneb huvi lastekirjanduse vastu;
- 6) valdab lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi;
- 7) oskab kõnes lühitekstiga oma mõtteid väljendada.

SISU

- 1) keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika (lause ja vormistik);
- 2) suhtlemine, jutustamine ja kuulamine, tekst (emotsionaalne esitamine);
- 3) lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED

2-aastased

Hääldamine	<ul style="list-style-type: none">• Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna• Hääldab sõnades õigesti lihtsamaid häälikuid: nt. a, e, i, o, u, m, t, l.
Sõnavara	<ul style="list-style-type: none">• Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis• Kasutab nimi- ja tegusõnu(näü pro kiisu, anna opa pro võta sülle), ase- ja määrsõnu (nt. siia, seal nii)• Mõistab sõnu (rohkem kui 50) tuttavas situatsioonis
Grammatika	<ul style="list-style-type: none">• Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2- sõnalisi lauseid (nt. Miku õue pro Mikk tahab õue minna).• Kasutab üksikuid käände -ja pöördevorme juhuslikult mõne sõna puhul(nt. ainsuse omastav, osastav, tegusõna 3 pööre).• Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu juhuslikult 2-3 vormis. Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus(ei taha),kuuluvus (tädi lusikas), asukoht (emme siia), omadus (auto katki),subjekti-objekti suhe (issi anna pall).
Tekst	<ul style="list-style-type: none">• Mõistab ja täidab lühikesi (2-4- sõnalisi) korraldusi tuttavas situatsioonis.• Vastab täiskasvanu küsimustele, korraldustele 1-2- sõnaliste vastustega.• Suhtlemine• Kasutab suhtlemisel peamiselt mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega• Vastab täiskasvanu suhtlemisalgatusele mingi tegevuse, häälightsuse või sõnaga.• Suhtleb täiskasvanuga esemelise tegevuse käigus• Eelistab suhtlemisel partnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut.

	<ul style="list-style-type: none"> • Lugemise ja kirjutamise esmased oskused/ettevalmistus lugemiseks-kirjutamiseks • Vastab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamise pildile või üksiku sõna ütle misega pildi kohta.
--	---

3-aastased

Hääldamine	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2- silbilisi sõnu õiges vältes ja silbi struktuuris. • Hääldab õigesti enamikku häälikutest (eranditeks võivad olla r,s,k,õ,ü).
Sõnavara	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab oma kõnes kõiki sõnaliike • Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi. • Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega laps ise on kokku puutunud • Kasutab kõnes värvust, suurust jt. Hästi tajutavaid tunnuseid tähistatavaid omadusi. • Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt. lapsed, riided). • Kasutab tegusõnu (all. peal, sees, ees, taga) ruumisuhete tähistamiseks.
Grammatika	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistab ja kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5- sõnalisi lihtlauseid • Kasutab oma kõnes õigesti enamikku käändevorme nende põhitähendustes. • Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt. joonista, istu). • Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme (nt. sõidab, laulavad). • Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna ma- ja da - tegevusnime (nt. hakkame mängima, ei taha mängida).
Tekst	<ul style="list-style-type: none"> • Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, vastab vajadusel rohkem kui ühe lausega. • Kommenteerib enda ja/ või kaaslase tegevust tegevuse käigus 1-2 lausega. • Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega. • Loeb peast või kordab järele 1-2- realist lauset.
Suhtlemine	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimine, palve jm.). • Väljendab oma soove ja vajadusi lausungiga, küsib infot, vastab dialoogis küsimusele. • Suhtleb aktiivselt tegevuse ja esemelise mängu käigus • Räägib endast <i>mina</i> vormis • Kasutab nii mõistmisel kui suhtlemisel peale kõne ka mitteverbaalseid vahendeid (žeste, näoilmet, osutamist).
Ettevalmistus lugemiseks-kirjutamiseks	<ul style="list-style-type: none"> • Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab ja kommenteerib pilte. • Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid ettelõetud tekste. • Eristab kuulmise teel tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt. tass-kass, pall- sall, tuba- tupp), osutades pildile või objektile.

4-aastased

Hääldamine	<ul style="list-style-type: none">• Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3- silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris• Hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt. -nt, -lt, -mp jne.).
Sõnavara	<ul style="list-style-type: none">• Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi(nt. Kuusk, kask- puu: tüvi, kajakas- linnud).• Kasutab kõnes objektide osade / detailide nimetusi (käpad, saba , rool).• Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (tutimüts, kelgumägi) ja tuletisi (täpiline, laulja).
Grammatika	<ul style="list-style-type: none">• Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid.• Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid (sidendid ja, ja siis, aga).• Kasutab sõnas õigesti tegusõna lihtminevikuvorme (sõitis, laulsid).
Tekst	<ul style="list-style-type: none">• Kommenteerib enda ja kaaslaste sooritatud tegevust (räägib mida tehti) 2-3 lausungiga.• Räägib 2-3 lausega mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest.• Räägib 2-3 lausega meeldivast mänguasjast (mis asi see on, kust see asi on saanud, miks see meeldib).• Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lause.• Loeb peast või kordab järele 2-3-realist luuletust või liisusalmi.
Suhtlemine	<ul style="list-style-type: none">• Algatab ise aktiivselt suhtlust.• Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevustes.• Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta.• Annab vestluses edasi puuduvat infot.
Ettevalmistus lugemiseks- kirjutamiseks	<ul style="list-style-type: none">• Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise abil kuulamise teel ära hääliku häälikute reas.• Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti.• Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga.

5-aastased

Hääldamine	<ul style="list-style-type: none">• Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid.• Hääldab õigesti 3-4 silbilisi tähenduselt tuttavaid sõnu.• Hääldab õigesti 1-2 silbilisi tähenduselt tuttavaid häälikuühendiga sõnu.• Hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt taburet, banaan, diivan).
Sõnavara	<ul style="list-style-type: none">• Kasutab kõnes mõningaid antonüüme (nt lühike- pikk, must- puhas).• Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt arg, kaval, igav).• Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu hommik, päev, õhtu, öö.• Moodustab vajadusel sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt tikkudest maja- tikumaja; nuga õuna koorimiseks- õunanuga).
Grammatika	<ul style="list-style-type: none">• Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid põimlauseid: sihitilause, (nt sidendiga et; täiendlauseid, nt sidenditega mis, kes; ajalauseid, nt sidendid kui, ...siis).• Kasutab kõnes nud- ja tud- kesksõnu (nt söödud- söönud).• Kasutab oma kõnes omadussõna võrdlusastmeid (suur- suurem- kõige suurem).

	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab tingivat kõneviisi (mängisin, mängiksin). • Ühildab sõnu arvus (karud söövad) ja käändes (ilusale lillele, punase palliga). • Kasutab oma kõnes õigesti enamikku nimisõna käänevorme mitmuses (ilusatel lillel).
Tekst	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust. • Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega. • Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausega (nt Mida tegi kodus pühapäeval?). • Loeb peast 2-4 realisi liisusalme/ luuletusi. • Mõistab ka teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega.
Suhtlemine	<ul style="list-style-type: none"> • Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni (nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal), esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (Miks ta nii tegi? Kuidas teha?). • Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust. • Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid meeldetuletamisel.
Ettevalmistus lugemiseks-kirjutamiseks	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb iseseisvalt ära hääliku kuulmise teel häälikute reas. • Tunneb täiskasvanu abiga ära hääliku sõnas. • Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul). • Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt oma nime).

6-aastased

Hääldamine	<ul style="list-style-type: none"> • Hääldab oma kõnes ning etteõeldu kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tähenduselt tuttavaid sõnu.
Sõnavara	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab kõnes õigesti arga väljendavaid määrsõnu eile, täna, homme. • Kasutab kõnes mõningaid sünonüüme (nt jookseb, lippab, sibab). • Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (joonistaja, joonistus, jooneline). • Kasutab sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt veereb- veeretab, sõidab-sõidutab) õigesti vastavalt nende tähendusele. • Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt kaks sõna (nt lilled- tulp, roos).
Grammatika	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab oma kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks, jookseb kivini). • Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (nt luge pro loeb, mõmmi maga pro mõmmi magab, lillene pro lilleline, seen kasvab all kuuse pro seen kasvab kuuse all) ja osutab neile. • Kasutab oma kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (loetakse, pesti).
Tekst	<ul style="list-style-type: none"> • Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste/korralduste abil üksteisega seotud lausungitega (seob peamiselt väljenditega: ja siis, siis, ja). • Räägib oma kogemusest seotud lausungitega (seob peamiselt väljenditega ja siis, siis, ja). • Kirjeldab (jutustab oma sõnadega) kuulnud teksti sündmuste järgnevust ja

	põhjusi ning tegelaste käitumist.
Suhtlemine	<ul style="list-style-type: none"> Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt Kus ja kellega elab? Kas tal on lapsi?). Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist. Püsib teemas, vajadusel läheb kaasa teemamuutusega, vastab teiste algatatud teemadele.
Lugemise ja kirjutamise esmased oskused	<ul style="list-style-type: none"> Häälib täiskasvanu abiga (järele korrates, materialiseerimise toel) 1-2-silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu. Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas. Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (nt koli- kolli(III v); koli- kolli (II v); koli- kooli (III v); koli- kooli (II v)). Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).

7-aastased

Hääldamine	<ul style="list-style-type: none"> Hääldab etteõeldu kordamisel õigesti tähenduselt võõraid sõnu. Hääldab õigesti võõrhäälikuid (f, s) tuttavates sõnades (nt Fanta, šokolaad)
Sõnavara	<ul style="list-style-type: none"> Selgitab kuulnud kujundlike väljendi (tuul ulub, kevad koputab aknale) tähendust ima sõnadega ja / või toob enda kogemusega seotud näiteid. Kasutab kõnes mõningaid abstraktse (so mittekogetava vastega) tähendusega sõnu (nt tundeid, vaimset tegevust tähistavaid: mõtlen, arvan, julge) Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu. Liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgivaid sõnu. Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (nt vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast). Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpi valdkondades (nt transport, elusolend, tähtpäevad, kehaosad).
Grammatika	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab oma kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid käändevorme(nt olev kääne arstina). Kasutab oma kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt kohakäänded ajasuhete väljendamisel hommikust õhtuni). Kasutab oma kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt palju linde, konni, autosid). Kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (poeb- pugema, siga- sead). Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad järgmisi suhteid: põhjus, sidendiga sest; eesmärk, nt sidendiga tingimus, nt sidenditega kui...siis.
Tekst	<ul style="list-style-type: none"> Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ja olulised detailid. Tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info. Räägib sellest, mida hakkab tegema (planeerib välikõnes tuttavaid tegevusi). Laiendab jutustades täiskasvanusuunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust). Kirjeldab sündmust enda ja teiste positsioonilt. Parandab ja täpsustab oma teksti jutustamise käigus.

Suhtlemine	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab dialoogis erinevaid suhtlemisstrateegiaid (nt veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtlemiseesmärkidest. • Valib intonatsiooni ja sõnu vastavalt kaassuhtlejale (laps- täiskasvanu) ja suhtlemispaigale (kodu- võõras koht). • Mõistab kaudseid ütlusi (nt ruumis on aken lahti. Otsene ütlus: pane aken kinni!; kaudne: mul on jahe). • Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid.
Lugemise ja kirjutamise esmased oskused	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab ja kirjutab enamikku tähti. • Veerib 1-2- silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgneva kontrollita) ja sageli eksib. • Häälib õigesti 1-2-silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu. • Kirjutamisel märgib õigesti 1-2-silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri (nt lähen koli). Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise teel teistest pikemat häälikut. Jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades väliseid abivahendeid (nt klotse, nõöpe vms) sõnade arvu märkimiseks. • Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt koll- kool, linna (II v) – lina, tibu-tippu).

6.2. Matemaatika

EESMÄRGID

- 1) Laps orienteerub ümbritsevate esemete maailmas, sh
 - oskab rühmitada esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrrelda hulki,
 - oskab järjestada esemeid suuruse ja asenditunnuste järgi,
 - mõistab olulisemaid aegruumilisi seoseid ja oskab neid kasutada;
- 2) Laps saab aru arvude, suuruste ja kujundite mõistetest, sh
 - mõistab arvu koostist, seoseid arvude vahel,
 - mõistab olulisemate mõõtühikute tähendust,
 - suudab kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundimõistete abil.

SISU

- 1) Asjade maailm: esemete järjestamine, rühmitamine, orienteerumine ajas ja ruumis, hulgad.
- 2) Arvude maailm: loendamine, arvud, liitmine ja lahutamine.
- 3) Suuruste maailm: tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid.

LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED

2-aastased

I Asjade maailm

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad	<ul style="list-style-type: none">• Juhendamisel leiab etteantud esemete hulgast teise samasuguse eseme (nt sama värvi pall)
Orienteerumine ruumis	<ul style="list-style-type: none">• Juhendamisel paigutab esemeid üksteise sisse, peale

II Arvude maailm

Loendamine, arvutamine	<ul style="list-style-type: none">• Leiab erinevate esemete hulgast üks kuni kaks täiskasvanu kirjeldatud eset.• Juhendamisel osutab esemetele, mida on üks ja mida on palju.
-------------------------------	--

III Suuruste maailm

Suurused ja mõõtmised	<ul style="list-style-type: none">• Juhendamise järgi eraldab etteantud esemete hulgast suurema või väiksema eseme.
------------------------------	---

IV Kujundite maailm

Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid	<ul style="list-style-type: none">• Leiab täiskasvanu juhendamisel katsetuste kaudu sarnase kujundi (ümmargune, kandiline) üks- ühese vastavuse teel (nn toppimismängud).
---	---

3- aastased

I Asjade maailm

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad	<ul style="list-style-type: none"> Rühmitab antud kahesugused esemed kaheks ühesuguste esemete hulgaks ühe ühise tunnuse alusel (kuju, värv, suurus).
Orienteerumine ruumis	<ul style="list-style-type: none"> Suudab tuttavates ruumides üles leida nimetatud toad või kohad. Juhendamisel paigutab esemeid teise isiku või eseme suhtes <i>üles-alla, ette-taha</i>.
Orienteerumine ajas	<ul style="list-style-type: none"> Matkib täiskasvanu juhendamisel mängus öö ja päeva tähendust.

II Arvude maailm

Loendamine, arvutamine	<ul style="list-style-type: none"> Loendab esemeid kolme piires, nimetades arve ja sõnastades loendamise tulemust (mitu?).
-------------------------------	---

III Suuruste maailm

Suurused ja mõõtmised	<ul style="list-style-type: none"> Osutab (küsimuse põhjal) kahest samatüübilisest esemest suuremale või väiksemale.
------------------------------	---

IV Kujundite maailm

Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid	<ul style="list-style-type: none"> Leiab täiskasvanu juhendamisel etteantud kujundi järgi erinevate geomeetriliste kujundite hulgast kõik samasugused kujundid.
---	--

4- aastased

I Asjade maailm

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad	<ul style="list-style-type: none"> Rühmitab antud erinevaid esemeid ühe etteantud tunnuse alusel (värv, suurus, kuju).
Orienteerumine ruumis	<ul style="list-style-type: none"> Juhendamisel määrab enda ja esemete asukoha ruumis teiste esemete suhtes sõnadega <i>peal, all, sees, taga</i>, või <i>sees</i>.
Orienteerumine ajas	<ul style="list-style-type: none"> Nimetab ja kasutab ööpäevade osade määramisel sõnu <i>öö</i> ja <i>päev</i>.

II Arvude maailm

Loendamine, arvutamine	<ul style="list-style-type: none"> Moodustab uue suuruse (3-5) ühe lisamise teel ja sõnastab loendamise tulemuse.
-------------------------------	--

III Suuruste maailm

Suurused ja mõõtmised	<ul style="list-style-type: none"> Suudab leida ja nimetada, milline kahest eritüübilisest esemest on <i>suurem-väiksem, pikem-lühem</i>
------------------------------	---

IV Kujundite maailm

Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid	<ul style="list-style-type: none"> Leiab ümbritsevast keskkonnast etteantud kujundi abil (ring, ruut, kolmnurk) samakujulisi esemeid. Koostab lihtsamat mustri (värvi, vormi või suuruse vaheldumine) kujundeid kasutades.
---	--

5- aastased

I Asjade maailm

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad	<ul style="list-style-type: none"> Võrdsustab antud erinevate esemete hulgad paaride moodustamise teel esemeid ümber paigutades.
Orienteerumine ruumis	<ul style="list-style-type: none"> Nimetab inimese või eseme asukohta teise inimese või eseme suhtes, kasutades õigesti sõnu <i>üleval, keskel</i>.
Orienteerumine ajas	<ul style="list-style-type: none"> Nimetab erinevaid päeva osi (hommik, lõuna, õhtu) ja toob abistavate küsimuste põhjal näiteid oma tegevuste kohta päeva eri aegadel. Nimetab kõik aastaajad ning kirjeldab nende kogetavaid tunnuseid kodukohas ja laste tegevusi eri aastaegadel.

II Arvude maailm

Loendamine, arvutamine	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab esemete (kuni viis) arvu võrdlemisel sõnu rohkem, vähem, võrdselt (ühepalju). Kasutab järgarve kuni viieni eseme/ isiku positsiooni nimetamisel (mitmes?).
-------------------------------	---

III Suuruste maailm

Suurused ja mõõtmised	<ul style="list-style-type: none"> Küsimuse põhjal kirjeldab, millised osutatud ümbritsevatest esemetest on teistest suuremad, väiksemad, pikemad, lühemad, laiemad, kitsamad, kõrgemad, madalamad.
------------------------------	--

IV Kujundite maailm

Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid	<ul style="list-style-type: none"> Otsustab, kas kaks antud kujundit on sama- või erisugused, ning kirjeldab nende kujundite erinevusi nurkade olemasolu, arvu, kujundi, suuruse ja värvuse alusel (ring, ruut, kolmnurk).
---	---

6- aastased

I Asjade maailm

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad	<ul style="list-style-type: none"> Otsustab ja põhjendab esemete kuuluvust või mittekuuluvust hulka erinevate tunnuste (suurus, värv, kuju, otstarve)alusel.
Orienteerumine ruumis	<ul style="list-style-type: none"> Kirjeldab inimese või eseme asukohta teise inimese või eseme suhtes, kasutades õigesti sõnu <i>kõrval, ääres</i>.
Orienteerumine ajas	<ul style="list-style-type: none"> Nimetab õiges järjekorras kõik nädalapäevad ja toob küsimuste abil näiteid oma tegevuste kohta, kasutades mõisteid eile, täna, homme.

II Arvude maailm

Loendamine, arvutamine	<ul style="list-style-type: none"> • Võtab vastavalt esitatud arvule(kuni viis) õige koguse antud esemeid. • Moodustab uue hulga (kümne piires) esemete lisamise või äravõtmise teel. • Nimetab etteantud arvude hulgast, milline arv on antud arvule eelnev või järgnev.
-------------------------------	--

III Suuruste maailm

Suurused ja mõõtmised	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab otsustada ja nimetada, milline ese (esemed) etteantud esemetest on lühem, pikem või ühepikkune (laiem- kitsam- ühelaiused, suurem- väiksem- ühesuurused, paksem- peenem- ühepaksused, madal- kõrge- ühekõrgused). • Mõõdab esemete pikkust, laiust, kõrgust ja objektivahelist kaugust kokkulepitud vahendite pikkuse abil (nt nööri, pulk, sammud jne).
------------------------------	--

IV Kujundite maailm

Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid	<ul style="list-style-type: none"> • Moodustab erinevaid vahendeid (pulgad, kõrred, paelad jms) kasutades etteantud kujundiga samasuguse kujundi.
---	--

7- aastased

I Asjade maailm

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad	<ul style="list-style-type: none"> • Järjestab kuni viis eset pikkuse, laiuse, kõrguse ja paksuse järgi, kirjeldades ühte eset teise suhtes (pikem-lühem, laiem-kitsam, kõrgem-madalam, paksem-õhem)
Orienteerumine ruumis	<ul style="list-style-type: none"> • Leiab ja kirjeldab juhendamise järgi ja omandatud mõistete abil etteantud punkti tasapinnal, ruumis ja õuealal (tuttavas ümbruskonnas).
Orienteerumine ajas	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab kuude nimetusi ning teab oma sünnikuud. • Määrab seieritega kellal kellaaega täistundides. • Suudab kõnes õigesti kasutada sõnu <i>enne, praegu, hiljem, noorem, vanem</i>.

II Arvude maailm

Loendamine, arvutamine	<ul style="list-style-type: none"> • Koostab etteantud hulga järgi vahendeid kasutades lihtsaid matemaatilisi jutukesi. • Liidab ja lahutab erinevate vahendite abil 5 piires ja kasutab matemaatilisi märke (+, -, =) • Tunneb kasutab numbrimärke (0-9) ja arve (11-12) esemete arvu määramisel
-------------------------------	--

III Suuruste maailm

Suurused ja mõõtmised	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab mängulises tegevuses mõõtühikuid (km, kg, l, kr, s) ja rakendab neid õigetel kasutusaladel.
------------------------------	---

IV Kujundite maailm

Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid	<ul style="list-style-type: none">• Leiab erinevate kujundite ja esemete (nt silindri, koonuse, ristkülik, kera, kuup, püramiid) hulgast ümarkehad ja tahukad ning kirjeldab nende omadusi.
---	---

6.3. Kunst

EESMÄRGID

Kunsti valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel laps:

- 1) suudab kasutada erinevaid materjale, tööriistu ja võtteid;
- 2) suudab keskenduda alustatud kunstitööle;
- 3) suudab kasutada värve erinevate vormide ja rütmide loomisel;
- 4) suudab rääkida vaatluse all olevast kunstiteosest;
- 5) suudab teistele mõistetaval moel kujutada tuttavaid objekte.

SISU

- 1) Tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine,
- 2) tööprotsessi juhtimine, teose loomine;
- 3) visuaalse info otsimine ja kasutamine oma töös;
- 4) kujutava kunsti abiteaduse rakendamine (värv, vorm, kompositsioon, perspektiiv, anatoomia);
- 5) kujundamine, disainimine (lavastustes vajalike vahendite loomine);
- 6) visuaalse keskkonna teadvustamine;
- 7) kunsti vaatlemine, kunstiteose analüüsimine, vestlused kunstist;
- 8) visuaalse keele kasutamine.

LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED

2-aastased

Voolimine	<ul style="list-style-type: none">• Juhendamisel muljub voolimismaterjali, mängides muudab vabalt savitüki kuju.• Juhendamisel tükeldab savi, plastiliini.• Tegevust jälgendades vajutab voolimismassi auke.
Joonistamine	<ul style="list-style-type: none">• Kritseldab varasemast liikuvama ja vabama käega.• Juhendamisel tõmbab jämedate joonistamisvahenditega erinevaid jooni.• Hoiab meeldetuletamisel paberit kinni ja joonistab vaid selleks ettenähtud kohta (nt paber, asfalt).
Maalimine	<ul style="list-style-type: none">• Kannab värvi õpetaja antud värvise pintsliga paberile spontaansete, teadvustamataliigutustega.• Jätab paberile jäljendeid õpetaja värviga kaetud švammiga, templiga jne.• Juhendamisel teeb näpuvärvidega paberile erineva suunaga sirgeid kaarjaid jne jooni.
Meisterdamine	<ul style="list-style-type: none">• Eristab õpetaja juhendamisel erinevat ehitus-, looduslikku vms tegutsemiseks pakutud materjali. Ettenäitamisel laob vahendid üksteise peale, järgi, kõrvale jne.• Juhendamisel kortsutab pehmet paberit, rebib paberriba küljest tükke, asetab paberistvälja lõigatud kujundid liimiga kaetud paberile.

Tööprotsessi juhtimine, teose loomine	<ul style="list-style-type: none"> • Julgeb osaleda kunstitegevustes. • Püüab jäljendada ettenäidatud liigutusi individuaalselt tegutsemise juures või väikeses lastegrupis. • Püüab jäljendada ettenäidatud liigutusi individuaalselt tegutsemise juures või väikeses lastegrupis. • Väljendab positiivset emotsiooni töö valmimise järgselt. • Julgustamisel tegutseb erinevate kunstimaterjalide ja vahenditega.
Visuaalse info otsimine ja kasutamine oma töös	<ul style="list-style-type: none"> • Jäljendab loodushääli, liikumisi ning matkib neid ka iseseisvalt. • Suunamisel tunneb ära erinevate omadustega värvusega, suurusega esemeid. • Vaatleb ja tunneb ära tuttavaid asju, esemeid, nähtusi, osutades neile. • Kritseldab maapinnale, liivale, lumele ka väljaspool kunstitegevust.
Kujutava kunsti abiteaduse rakendamine (värv, vorm, kompositsioon, perspektiiv, anatoomia)	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb meeldetuletamisel ära põhivärvid (kollane, sinine, punane) ja osutab neile. • Suunamisel annab kritseldustele tuttavate inimeste, esemete ja nähtuste nimed. • Abistab täiskasvanut erinevate liivast, lumest jms. vormide moodustamisel. • Muudab olemasolevaid vorme ja väljendab soovi nende taastamiseks.
Kujundamine ja disainimine	<ul style="list-style-type: none"> • Joonistab vaid selleks ettenähtud kohta. • Matkib täiskasvanu liigutusi tegutsemisel erinevate kunsti vahenditega. • Kritseldab juhendamisel maapinnale, liivale, lumele ka väljaspool kunstitegevust.
Visuaalne keskkonna teadvustamine	<ul style="list-style-type: none"> • Vaatleb uusi asju emotsionaalselt, elavneb, juhib nende täiskasvanu tähelepanu. • Huvitub ümbritsevatest esemetest, taimedest ja loodusnähtustest.
Kunsti vaatlemine, kunstiteose analüüsimine, vestlused kunstist	<ul style="list-style-type: none"> • Suunavate küsimuste abil leiab piltidele, illustratsioonidelt tuttavaid esemeid ning nimetab neid. • Rõõmustab, elavneb äratundmisrõõmust.
Visuaalse keele kasutamine	<ul style="list-style-type: none"> • Annab erineva pikkuse ja suunaga joonte nimetusi- koer, kass, pikem kriips- suur koer jne.

3-aastased

Voolimine	<ul style="list-style-type: none"> • Muljub ja näpistab, juhendamisel rullib ja veeretab voolimismaterjale (savi, plastiliin). Surub sõrme või pulgaga pehmesse materjali auke, teeb pinnale jooni ja täppe.
Joonistamine	<ul style="list-style-type: none"> • Tõmbab iseseisvalt jämedate joonistusmaterjalidega

	<p>(rasvakriidid, pehmed pliiatsid jne) erinevaid jälgi (täpid, jooned: vertikaalsed, horisontaalsed, lainelised, katkendlikud, spiraalsed), püsides paberil.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Meeldetuletamisel hoiab õigesti pliiatsit jt. joonistusvahendeid.
Maalimine	<ul style="list-style-type: none"> • Juhendamisel võtab pintsliga värvi, loputab pintsli vees. • Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe. • Teeb näpuvärvidega punkte, jooni ja pindu. • Vajutab templiga erinevatele pindadele (nt paber, kartong) jäljendeid.
Meisterdamine	<ul style="list-style-type: none"> • Kortsutab pehmet paberit, rebib paberribast tükke. Puistab õpetaja poolt liimiga kaetud paberile paberitükke, seemneid vms. • Asetab alusele ja surub kinni õpetaja poolt liimiga kaetud paberist kujundid, puulehed vms(nt lehed puule).
Tööprotsessi juhtimine, teose loomine	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb suulise suunamise juures kaasa ettenäidatud liigutusi ja tegevusi, matkib neid ka iseseisvalt. • Annab oma tööle nimetuse. • Näitab tulemust (olgu see siis tuntav ja tähenduslik või mitte) teistele kui oma teost. • Aitab töökohta ette valmistada ja töö lõpetamise järel ära koristada.
Visuaalse info otsimine ja kasutamine oma töös	<ul style="list-style-type: none"> • Juhendamisel leiab ümbritsevate esemetega ja nähtustega (nt mänguasi, vihm, lumi) hulgast ideid.
Kujutava kunsti abiteaduse rakendamine (värv, vorm, kompositsioon, perspektiiv, anatoomia)	<ul style="list-style-type: none"> • Kujutab tuttavaid asju ja nähtusi, lähedasi inimesi ning nimetab, mida kujutas. • Leiab juhendamise abil konkreetset värvi (punane, kollane, sinine, roheline) eseme teiste antud esemete hulgast (mänguvasjate, pliiatsite, paberite, pulkade vms). • Tunneb rõõmu erinevate vormide loomisest (savist, liivast, lumest) lihtsalt mängust muudetava vormitava materjaliga (äratuntav vorm ja tähendus pole peamine).
Kujundamine ja disainimine	<ul style="list-style-type: none"> • Kaunistab (täppidega, joontega) mitmesuguseid etteantud ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (nt. lillepott, paber, taskurätt jne).
Visuaalne keskkonna teadvustamine	<ul style="list-style-type: none"> • Vaatleb ja osutab ümbritsevatele asjadele olles avatud uuele ja huvitavale (nt. Vikerkkaar, märg liiv, udune aken, jalajäljed jne).
Kunsti vaatlemine, kunstiteose analüüsimine, vestlused kunstist	<ul style="list-style-type: none"> • Vaatleb pilte, näidistoid, raamatu illustratsioone, osutab enda jaoks tähtsatele objektidele, nähtustele ning nimetab neid (auto, puu, maja jne).
Visuaalse keele kasutamine	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb erineva karakteriga täppe ja jooni (pikad, lühikesed, sirged, lainelised, spiraalsed) ja kombineerib neid omavahel. • Annab tekkinud seoste alusel kritseldustele nimesid.

4-aastased

Voolimine	<ul style="list-style-type: none">• Annab voolitud ümarvormidele erinevaid nimetusi.• Rullib savitükki ja muudab rullimise tulemusel tekkinud pikliku vormi kuju, andes edasi asjade, esemete jne iseloomulikke tunnuseid.• Vajutab ümarvormi pihkude ja/või sõrmede vahel õrnemaks, pigistab ja venitab savi sellele teise kuju andmise eesmärgil.• Moodustab väikestest voolitud vormidest terviku neid üksteise peale, sisse jne ladudes.• Juhendamisel kasutab voolimispulka savi vms voolimismaterjali tükeldamiseks.
Joonistamine	<ul style="list-style-type: none">• Tõmbab iseseisvalt horisontaalseid ja vertikaalseid triipe sooviga jäljendada konkreetseid esemeid.• Juhendamisel tõmbab erineva kuju ja suunaga, sealhulgas ka kaarjaid jooni.• Kasutab erinevaid joonistusvahendeid liigse surveta.• Suudab kujutada naturile sarnaseid, lähedasi esemeid, asju, inimest (nt peajalgseid).
Maalimine	<ul style="list-style-type: none">• Juhendamisel kasutab kattevärvet kogu pinna katmiseks.• Ümarvormi joonistab värvilaigu pintsliga suurendamise teel.• Suunamisel võtab pintsli vajaliku koguse värvi ja loputab pintsli peale kasutamist.• Meeldetuletusel ei värvi üle paberi serva.• Selgitusel kasutab töös pintsli erinevaid osi (ots, külg) ja teab, kuidas tekitada erinevaid pintslijäljendeid.
Meisterdamine	<ul style="list-style-type: none">• Lõikab paberist ribasid ja lihtsama kujundi mööda etteantud joont.• Katab liimiga talle näidatud pinna ja täiendaval juhendamisel asetab sinna soovitud kujundid.• Ettenäitamisel lühendab erinevaid materjale (looduslik materjal ja paber; suled ja paber jne).• Kortsutab erineva paksusega paberit.• Matkib täiskasvanu tegevust lihtsa mänguasja valmistamisel (nt päkapikk- kabile müts; siil – männikabile nina).• Voldib paberi pooleks.
Tööprotsessi juhtimine, teose loomine	<ul style="list-style-type: none">• Tegutseb emotsionaalselt.• Tegutseb suunamisel, ergutamisel ühe teema piires.• Järgib töö käigus saadud tehnilisi juhiseid.• Enamasti lõpetab alustatud töö (või lõpetab siis, kui peab seda ise valminuks).• Loob töö järjepidevalt, planeerib esmaselt töö käiku.
Visuaalse info otsimine ja kasutamine oma töös	<ul style="list-style-type: none">• Kujutab olendeid, esemeid tegelikkusega sarnaselt.• Nimetab esemete iseloomulikke tunnuseid ning osutab samade esemete, nähtuste muutumisele.• Kujutab esemeid, asju oma tunnetuse, tajumise ja nägemise seisukohalt.• Otsustab kunstitegevuse võimalustele väljas (liiv, lumi,

	looduslik materjal) ja kasutab neid.
Kujutava kunsti abiteaduse rakendamine (värv, vorm, kompositsioon, perspektiiv, anatoomia)	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab põhivärve ning lisaks rohelist, oranži, roosat, musta, pruuni. • Oskab nimetada tumedamaid ja heledamaid värvitoone. • Kujutab tuttavaid objekte, nähtusi oma sümbolite abil, mis on olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamateks. • Valib tööks meeldivad toonid ja värvid ning põhjendab oma valikut elementaarsel moel. • Kirjeldab ja kasutab esemetele ja nähtustele iseloomulikke värvusi. • Juhendamisel voolib ümar- ja piklikke vorme.
Kujundamine ja disainimine	<ul style="list-style-type: none"> • Kaunistab tasapinnalisi esemeid valmis kujunditega neid sinna spontaanselt paigutades. Laob 3-4 tuttavast geomeetrisest kujundist esemeid, loomi jne. • Suunamisel ja tähelepanu juhtimisel lisab valmivale esemele iseloomulikke detaile. • Kaunistab valmistatud voolingu, kasutades voolimispulka või lisades suuremale vormile väikseid ümaraid või piklikke vorme. • Koostab mängudes ja vabas tegevuses (nt mosaiikmängud) lihtsaid mustreid.
Visuaalne keskkonna teadvustamine	<ul style="list-style-type: none"> • Teab erineva suurusega esemeid ja tajub esmaselt nähtuste omavahelisi seoseid. • Osutab esemete ühisele tunnusele. • Kirjeldab sagedamini esinevat looduslikku materjali ja selle omadusi (nt käbid, kastanimunad, puulehed). • Kasutab looduslikku materjali asendusmänguasjadena. • Ühendab looduslikku materjali elementaarsete võtetega (plastiliin, savi jne).
Kunsti vaatlemine, kunstiteose analüüsimine, vestlused kunstist	<ul style="list-style-type: none"> • Suunavate küsimuste abil analüüsib ja annab tööle hinnangu. • Põhjendab, miks töö, pilt meeldib. • Vastab küsimustele ja selgitab, miks kujutab esemeid, nähtusi just sellisel viisil.
Visuaalse keele kasutamine	<ul style="list-style-type: none"> • Kindlaskujunenud sümbolite abil ja soovitud värve kasutades annab edasi oma emotsioone, tuttavaid inimesi, esemeid, nähtusi jne.

5-aastased

Voolimine	<ul style="list-style-type: none"> • Veeretab ja rullib iseseisvalt erinevaid voolimismaterjale (nt pabermassi, vaha jne). • Kasutab saadud algvorme (kera, silinder) neist tähendusega objektide voolimiseks. • Juhendamisel ühendab lihtsaid voolitud detaile omavahel. • Kasutab valmisvorme (iseseisvalt liivast ehitamiseks, juhendamisel nt piparkookide vms valmistamiseks).
------------------	--

Joonistamine	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab iseseisvalt erinevaid joonistusvahendeid (nt viltpliiatsid, pastellid). • Kujundite värvimisel ületab minimaalselt piirjoont. • Kasutab iseseisvalt pliiatsiteritajat. • Tõmbab ühtlase joone lihtsa kujuga šablooni või joonlaua järgi.
Maalimine	<ul style="list-style-type: none"> • Võtab iseseisvalt pintsliga värvi ja katab pindu. • Juhendamisel katab värviga algul suurema kujundi, millele lisab detailid. • Teeb pintslivajutuse ja – tõmmetega objektide väikseid detaile(nt silmad, suu) või rütme. • Suunamisel loob maalile tausta, jätab vähe katmata pinda.
Meisterdamine	<ul style="list-style-type: none"> • Juhendamisel rebib paberist ribasid ja lihtsaid kujundeid ning kleebib need alusele. • Lõikab juhendamisel kääridega suuri sirgete piirjoontega ja vormilt lihtsaid kujundeid. • Voldib paberi pooleks, neljaks (kujundades nii nt kaardi, raamatu, liniku). • Lükib paelale, lõngale auguga esemeid (nt helmeid, nõöpe) kettide, kaunistuste jne valmistamiseks. • Meisterdab looduslikust materjalist ja majapidamises järelejäänud pisesemetest objekte lihtsate ühendusvõtete abil (nt plastiliiniga liitmine, tikkude või kõrte torkamine).
Tööprotsessi juhtimine, teose loomine	<ul style="list-style-type: none"> • Väljendab soovi alustada kunstitegevust. • Nimetab vajaminevaid töövahendeid. • Jäljendab ettenäidatud võtteid, rakendab neid ka iseseisvalt ja loovalt. • Annab hinnangu oma tööle, kas see on pooleli või valmis
Visuaalse info otsimine ja kasutamine oma töös	<ul style="list-style-type: none"> • Juhendamisel leiab iseloomulikke detaile vaatluse ja võrdluse teel (sebra triibud, ema lokiis juuksed jne), millega täiendada oma töid.
Kujutava kunsti abiteaduse rakendamine (värv, vorm, kompositsioon, perspektiiv, anatoomia)	<ul style="list-style-type: none"> • Kujutab tuttavaid objekte oma isiklike, lihtsate, kuid ka teistele äratuntavate skeemidena • Kasutab maalimisel ja joonistamisel mitut värvi. • Leiab iseseisvalt ümbruskonnast, osutab ja nimetab värve (punane, kollane, roheline, valge, must, roosa, pruun). • Eristab võrdlemisel heledamat ja tumedamat värvitooni esemeid. • Loob erinevate voolimisvõtete (rullimine, veeretamine, vajutamine) abil algvormid.
Kujundamine ja disainimine	<ul style="list-style-type: none"> • Koostab lihtsatest elementidest (kahe elemendi vaheldumisega) mustriribasid esemete kaunistamiseks. • Lükib varieeruva kuju, suuruse ja värviga elementidest nõõrile rütmilise jada, luues kaelakee, kuusehte vms. • Kujundab suunamise toel tähtpäevakaardi sündmuse meeoluga sobivate motiividega. • Valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel šablooni, trafareti või templi abil selle omavalitud kohale esemel (kruus, pluus jms).

Visuaalne keskkonna teadvustamine	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab ümbritsevate esemete, ruumide ja loodusnähtuste välimust (nt suurus, värv). • Korjab juhendamisel looduslikku materjali meisterdamiseks või ruumi kaunistamiseks.
Kunsti vaatlemine, kunstiteose analüüsimine, vestlused kunstist	<ul style="list-style-type: none"> • Suunavate küsimuste abil analüüsib ja annab tööle hinnangu. • Juhendamisel võrdleb erinevaid kujutatus objekte. • Tunneb ära varem vaadeldud pildi. • Jutustab suunamise abil, mida on kujutanud oma töodel, loetleb, milliseid materjale on kasutanud töö valmimisel.
Visuaalse keele kasutamine	<ul style="list-style-type: none"> • Loob lihtsatest elementidest (ringid, kolmnurgad, sirged jooned jne) oma isiklikud sümboolsed skeemid tuttavate asjade kujutamiseks.

6-aastased

Voolimine	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab erinevaid voolimismaterjale ja nende omadusi. • Kasutab voolimispulka vormide õõnestamisel, iseseisvalt mustri tegemisel. • Voolib juhendamisel ka ühest savitükist, venitades ning pigistades sellest välja terviku erinevaid osi. • Ümarvorme ning ümar- ja piklikke vorme ühendades voolib iseseisvalt erinevaid esemeid. • Juhendamisel silub peale väiksemate detailide lisamist ühenduskohad. • Niisutab vajadusel voolitava eseme pinda ühenduskohtade silumiseks. • Oskab voolida erineva suurusega ümarvorme ning neid õõnesvormideks muuta.
Joonistamine	<ul style="list-style-type: none"> • Joonistamisel jätab vahendiga jäljendi joonistusvahendi ja paberit rikkumata. • Meeldetuletamisel kasutab pinna katmiseks kallutatud pliiatsit (pliiatsi külgi). • Väljendab sirgete, sakiliste, kaarjate jne joontega emotsiooni ja meeoleolu ning täidab pinda. • Värvib enamasti kontuuri ületamata.
Maalimine	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab varemõpitud tehnilisi oskusi töö teostamisel. • Juhendamisel hele- tumestab värve ja segab omavahel põhivärve. • Meeldetuletusel annab värvidega edasi meeoleolu, aastaegade iseloomulikke tunnuseid. • Suunamisel oskab valida kujutavast lähtuvalt tööle sobivat tausta. • Pintsliga liigub paberil vabalt, ei liigu pikalt edasi- tagasi ühes kohas. • Kasutab tööks vajadusel kahte erineva jämedusega pintslit. • Peseb ja kuivatab pintslit enne järgmise värvi kasutamist.
Meisterdamine	<ul style="list-style-type: none"> • Valib erinevate meisterdamismaterjalide vahel ja püüab neid omavahel sobitada. • Lõikab iseseisvalt paberist geomeetrilisi kujundeid.

	<ul style="list-style-type: none"> • Rebib lihtsamaid kujundeid. • Kirjeldab looduslike materjalide sarnasust muude esemete või olenditega.
Tööprotsessi juhtimine, teose loomine	<ul style="list-style-type: none"> • Pakub omapoolseid lahendusi töö mitmekesistamiseks. • Küsib vajadusel nõu ja arutleb tehnilise teostuse ning värvi- ja vormilahenduste üle. • Kasutab organiseeritud kunstitegevust oma tööde teostamisel inspiratsiooniallikana. • Kasutab õppetöös omandatud tehnilisi oskusi vabas kunstitegevuses. • Ühendab töö tegemisel erinevad kunstiliigid ja nende tehnilised võtted. • Meeldetuletusel kasutab materjale säästlikult ja otstarbekalt.
Visuaalse info otsimine ja kasutamine oma töös	<ul style="list-style-type: none"> • Juhendamisel annab edasi loodusnähtuste, aastaegade ja muu ümbritseva iseloomulikke tunnuseid. • Kasutab oma töö loomisel inspiratsiooniallikana ümbritsevas toimuvaid muutusi ning sündmusi. • Kajastab piltides ühiskonna- ja peresuhete teemasid. • Kasutab ja arendab edasi töödeldud infot (film, näidend, pilt) oma töö loomiseks.
Kujutava kunsti abiteaduse rakendamine (värv, vorm, kompositsioon, perspektiiv, anatoomia)	<ul style="list-style-type: none"> • Valib sobiva taustatooni meeleolust, aastaegadest jm kujutavast lähtuvalt. • Tausta värvimisel annab edasi pildi meeleolu, iseloomu, kasutades juhendamisel ja meeldetuletamisel seni omandatud tehnilisi võtteid. • Paigutab esemed jm kujutaval tööil suurussuhetest lähtuvalt. • Esemete kaunistamisel ja nende iseloomu edasiandmisel kasutab õpitud oskusi (nt triibud, jooned, täpid, pintsli vajutused jne). • Pärast tööjuhiste kordamist segab ja hele- tumestab värve. • Kujutab juhendamisel inimest liikumises, muutes jäsemete asendit.
Kujundamine ja disainimine	<ul style="list-style-type: none"> • Juhendamisel kasutab looduslikku materjali koos tehnilikuga. • Kujundab lihtsa mustri väikestest detailidest. • Kasutab esemete kujundamisel lihtsaid trükke, jäljendite vajutamist, ruumiliste esemete puhul väikevormide liitmist, väljapigistamist, muljumist jne. • Märkab mustri rütmi ja suudab jätkata mustri moodustamist. • Kirjeldab ja kasutab lihtsamaid eesti rahvusmotive-triibud, lillornament.
Visuaalne keskkonna teadvustamine	<ul style="list-style-type: none"> • Märkab loodust erinevatel aastaegadel, kasutab ja väljendab saadud infot kunstitegevustes. • Kirjeldab esemete mitmeotstarbelise kasutamise võimalust.
Kunsti	<ul style="list-style-type: none"> • Annab oma tööle hinnangu ja põhjendab oma arvamust.

vaatlemine, kunstiteose analüüsimine, vestlused kunstist	<ul style="list-style-type: none"> • Põhjendab küsimustega suunamisel tehniliste lahenduste, vormi- ja värvilahenduste kasutamist. • Vaatleb huviga ja omaalgatuslikult raamatuillustratsioone, kunstitöid, esitab nende kohta küsimusi ja avaldab oma arvamust. • Eelistab konkreetseid raamatuid kujundusest lähtuvalt.
Visuaalse keele kasutamine	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab sümboleid esemete iseloomulike tunnuste väljatoomiseks (nt okas nupuna, triibuna, auguna).

7-aastased

Voolimine	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära (nt vajadusel soojendab plastiliini ja niisutab savi enne voolimist). • Kasutab uusi voolimismaterjale õpetaja abiga. • Voolib lihtsaid õõnesvorme kerakujulisest savitükist. • Juhendamisel silub detailide pinda ja ühenduskohti. • Kasutab voolimispulka voolimisel ja pinna kaunistamisel (mustri või tekstuuriga).
Joonistamine	<ul style="list-style-type: none"> • Joonistab kontuuriga kujutatavad objektid. • Värvib (omajoonistatud või värviraamatu) kujundid värvi- või viltpliiatsitega kontuuri seest, varieerides värvimise(käe liikumise) suunda . • Eemaldab ja paneb tagasi viltpliiatsi otsiku.
Maalimine	<ul style="list-style-type: none"> • Segab värve segamisel ja töö peal. • Loputab pintsli piisava sagedusega ja väldib värvide liigset määrdumist värvipurkides. • Juhendamisel alustab maalimist taustast või suuremast pinnast. • Alusjoonistust kasutades arvestab maalimisel objektide piirjooni. • Meeldetuletusel kasutab pintsli erinevalt, nt katab ühtlaselt aluspinda, teeb pintslitrukki jne.
Meisterdamine	<ul style="list-style-type: none"> • Kujundab või täiendab pilte või objekte, kleepides alusele iseseisvalt rebitud, lõigatud kortsutatud, rullitud või volditud paberitükke. • Lõikab kääridega lihtsaid kumerate piirjoontega kujundeid. • Voldib ettenäitamise järgi etapiliselt kaasa tehes lihtsaid objekte(paat, lennuk, müts). • Punub sirgetest ribadest lihtsa pinna (nt järjehoidja, linik vms). • Juhendamisel teeb jämedast materjalist keerupaela, punub(kolmeharulist) palmikut. • Loob tehniliselt ja teostuse poolest lihtsaid meisterdusi (nt sõidukeid, nukke, ka näpunukke). • Kasutab suunamisel materjali (nt liimi, paberit, riidet) otstarbekalt.
Tööprotsessi	<ul style="list-style-type: none"> • Töötab juhendamise järgi ja iseseisvalt, küsib vajadusel

juhtimine, teose loomine	<p>abi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Keskendub ettevõetud tegevusele. • Kirjutab tööle oma nime. • Hoiab oma töökoha korras.
Visuaalse info otsimine ja kasutamine oma töös	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab raamatuillustratsioone, fotosid, kunstiteoseid (sh skulptuure) oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi.
Kujutava kunsti abiteaduse rakendamine (värv, vorm, kompositsioon, perspektiiv, anatoomia)	<ul style="list-style-type: none"> • Kujutab objekte erinevates vaadetes, näiteks liikuva inimese kujutamiseks muudab tema pea, käte ja jalgade asendit. • Rõhutab kõige tähtsamat oma töös värvi, suuruse või asukoha abil. • Juhendamisel segab värve uute värvitoonide saamiseks. • Märkab ja nimetab, milliseid erinevaid värvitoone võib tavaliselt (nimetatud värvi asemel) näha ümbritsevate objektide (nt kivid, vesi, taevast jne) juures. • Loovtööde juures kasutab geomeetrisi kujundeid (ring, kolmnurk, ruut) ka neid kombineerides. • Võrdleb (silma järgi) kujutatud objektide pikkust-laiust, mõningal määral nende vahelist kaugust (pikem-lühem, kõrgem-madalam, laiem-kitsam).
Kujundamine ja disainimine	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab oma valmistatud esemete otstarvet ja nimetab oma valikut põhjendades koha, kuhu see sobib. • Voolib omapärase kujuga eseme ja kaunistab selle, valides värvi, kaunistusmotiivid ja tehnoloogia (maalimine, kleepimine, kraapimine jne). • Kujundab kaunistusmotiivi või mustri, arvestades kaunistavat eset. • Aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolauda ja ruumi.
Visuaalne keskkonna teadvustamine	<ul style="list-style-type: none"> • Leiab ümbritseva keskkonna objektide sarnasusi erinevate elusolenditega. • Näitab ja kirjeldab nähtut suunavate küsimuste toel. • Kirjeldab mõnda omanäolist objekti lähemas ümbruses (hoone, park jms).
Kunsti vaatlemine, kunstiteose analüüsimine, vestlused kunstist	<ul style="list-style-type: none"> • Teoseid vaadeldes ja kirjeldades märkab detaile, värve, meeolu. • Annab oma tööle, näidistööle jt kunstiga seotud objektidele hinnanguid skaalal meeldib- ei meeldi, põhjendades suunamisel oma arvamust. • Fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo- mis juhtus enne, mis juhtub pärast.
Visuaalse keele kasutamine	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab skeemide paindlikku ja loovat kombineerimist ja täiendavate detailide valikut loomaks pildi konteksti, jutustades tegelaste liikumisest, omavahelistest suhetest, tähtsusest, määratledes tegevusaega ja kohta.

6.4. Muusika

EESMÄRGID

Muusika valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel laps

- 1) suudab ennast muusikaliselt väljendada, tundes sellest rõõmu;
- 2) suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- 3) suudab ennast loovalt laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu väljendada;
- 4) suudab musitseerida ja esineda nii grupis kui üksis.

SISU

- 1) Muusika kuulamine;
- 2) laulmine;
- 3) pillimäng;
- 4) muusikalis-rütmiline liikumine.

LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED

2-aastased

Muusika kuulamine	<ul style="list-style-type: none">• Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast.
Laulmine	<ul style="list-style-type: none">• Kuulab, jälgib õpetaja laulu.• Püüab matkida täiskasvanu intonatsiooni ning erinevaid loodus- ja olmeääli
Pillimäng	<ul style="list-style-type: none">• Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulatud muusikale kehapillil (plaksub, patsutab kaasa pulssi või rütmi) ja erinevatel kõristitel.
Muusikalis-rütmiline liikumine	<ul style="list-style-type: none">• Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (näiteks paigal tammumine, keerutamine üksikult, koosjalgu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, sõrme vibutamine, kükitamine).

3-aastased

Muusika kuulamine	<ul style="list-style-type: none">• Reageerib emotsionaalselt vastavalt muusika iseloomule (nt plaksub, kõigub kehaga vmt).• Tunneb ära ja oskab imiteerida looma- ja linnuhääli.• Oskab kuulata vaikselt.
Laulmine	<ul style="list-style-type: none">• Huvitub laululisest tegevusest.• Püüab õpetaja järel laulda lühikesi muusikalisi fraase.• Osaleb lihtsate laulude esitamisel.
Pillimäng	<ul style="list-style-type: none">• Mängib kaasa pulssi või rütmi muusika kuulamisel, liikumisel ja laulmisel kehapillil ja lihtsamatel rütmipillidel (kõristi, kõlapulgad, kelluke, marakas, randmekuljused).
Muusikalis-rütmiline liikumine	<ul style="list-style-type: none">• Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika iseloomule, arvestades pulssi ja meetrumit.• Sooritab lihtsaid tantsuliigutusi: plaksumine, patsutamine, lehvitamine, rõhksamm, sõrmevibutus, poolkük, paarilisega keerutamine.

4-aastased

Muusika kuulamine	<ul style="list-style-type: none">• Kuulab laulu ja muusikapala vaikselt.• Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega.• Tunneb kuulmise järgi ära tuttavaid muusikapalu.
Laulmine	<ul style="list-style-type: none">• Laulab rühmaga ühtses tempos.• Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule
Pillimäng	<ul style="list-style-type: none">• Eristab rütmipille tämbri järgi.• Mängib rütmipille (kõristi, kõlapulgad, kelluke, marakas, kuljused, trumm, triangel, kõlakarp, tamburiin) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks.
Muusikalis-rütmiline liikumine	<ul style="list-style-type: none">• Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (näiteks loova liikumisega).• Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (näiteks põlvetõstekõnd ja –jooks, liikumine hanereas ja ringis, galopp, sulghüpped, kand- ja varvassamm).• Liigub ja sooritab tantsuliigutusi üksi ning paarilisega.• Osaleb laulumängudes.

5-aastased

Muusika kuulamine	<ul style="list-style-type: none">• Kuulab muusikat vaikselt ja tähelepanelikult.• Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste – liikumine, laulmine, pillimäng – kaudu.• Teab muusikalisi põhimõisteid: aeglane-kiire, kõrge-madal, vali-vaikne, rõõmus-kurb jne ja oskab nende kaudu iseloomustada kuulatud muusikat.• Teab eesti rahvapille.• Tunneb ära Eesti Vabariigi hümnid.
Laulmine	<ul style="list-style-type: none">• Laulab väljahingamisel loomuliku häälega.• Esitab laule rühmaga ühtlases tempos.• Laulab ilmekalt vastavalt laulu sisule• Oskab laulda eesti rahvalaule, teab rahvalaulu mõistet.
Pillimäng	<ul style="list-style-type: none">• Mängib ja tunneb kuulamisel tämbri järgi ära õpitud rütmipille.• Mängib rütmisaateid lasteriimidele, lauludele ja instrumentaalpaladele.• Ansambelmängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos.• Mängib järgnevaid pille: kõristi, kõlapulgad, kelluke, marakas, kuljused, trumm, triangel, kõlakarp, tamburiin, kõlatoru, kastanjetid.
Muusikalis-rütmiline liikumine	<ul style="list-style-type: none">• Tunnetab erineva karakteriga osi muusikapalas ja sooritab vastavaid loominguilisi liigutusi.• Kasutab liikumisel erinevaid vahendeid.• Sooritab tantsuliigutusi rühmaga, paarilisega ja iseseisvalt.• Oskab leida paarilist ja ruumis orienteeruda.• Sooritab tantsusamme rõhksamm, hüpaksamm, galopp,

	<p>kand- ja varvasastak, põlvest vetrumine, sujuvad käteliigutused jne.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oskab mõningaid eesti rahvatantse ja –mänge.
--	--

6-aastased

Muusika kuulamine	<ul style="list-style-type: none"> • Väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi. • Oskab iseloomustada kuulatud muusikapala kasutades mõisteid mõtlik, laulev, jutustav, elav, kurb, hoogne jne. • Tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants). • Tunneb ära Eesti vabariigi hümnid ja laulu „Eesti lipp”.
Laulmine	<ul style="list-style-type: none"> • Laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist. • Oskab pidada pause. • Laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule. • Laulab rühmaga ja üksi.
Pillimäng	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib rütmi- ja meloodiapillidel lihtsamaid ostinaat kaasmänge. • Omab ansambli tunnetust ja võimet koos teistega pillisaadet mängida. • Mängib järgnevaid pille: kõristi, kõlapulgad, kelluke, marakas, kuljused, trumm, triangel, kõlakarp, tamburiin, kõlatoru, kastanjetid, puust agoogo, taldrik, kõlaplaadid.
Muusikalis-rütmiline liikumine	<ul style="list-style-type: none"> • Liigub ja tantsib sünkroonis teistega. • Sooritab liikumist erinevate vahenditega. • Könnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt. • Tunneb ja oskab sooritada eesti rahvatantsusamme.

7-aastased

Muusika kuulamine	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab iseloomustada kuulatud muusikapala kasutades eakohast sõnavara. • Eristab vokaal- ja instrumentaalmuusikas lihtsamaid muusikažanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul). • On võimeline väljendama loominguliselt oma suhtumist kuulatud palasse (nt mõtleb pealkirja, väljendab kuulatud liikumise või liigutustega jne). • Teab mõisteid koorijuht, dirigent, rahvaviis, helilooja, laulupidu. • Tunneb Eesti Vabariigi hümnid ja laulu „Eesti lipp”.
Laulmine	<ul style="list-style-type: none"> • Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega. • Oskab teadlikult oma häält kuulata ja juhtida. • Oskab pidada pause ja fermaati. • Laulab võimalikult intonatsioonipuhtalt ja kindlas rütmis. • Laulab peast eakohaseid rahva- ja lastelaule, esitab neid nii rühmas kui üksi.
Pillimäng	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab mängida eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele, osaleb ansamblimängus.

	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ja oskab mängida järgnevaid pille: kõristi, kõlapulgad, kelluke, marakas, kuljused, trumm, triangel, kõlakarp, tamburiin, kõlatoru, kastanjetid, puust agoogo, taldrik, kõlaplaadid, plaatpillid, guiro, kabasa.
Muusikalis-rütmiline liikumine	<ul style="list-style-type: none"> • Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele (tempo, dünaamika, register, muusika meeleolu). • Oskab liikuda paaris, kolonnis, viirus või ringis. • Teab mõisteid rahvatants, rahvamäng, tantsupidu. • Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga.

6.5. Liikumine

EESMÄRGID

Liikumise valdkonna õppe ja kasvatustegevuse tulemusel laps

- 1) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 2) suudab aktiivselt tegutseda individuaalselt ja grupis;
- 3) mõistab sportliku tegevuse osa inimese tervises;
- 4) mõistab elementaarsete hügieeni ja ohutusnõuete vajalikkust;
- 5) suudab matkida täiskasvanut harjutuste sooritamisel.

SISU

- 1) Kehalise kasvatuse alased teadmised (hügieeni, ohutuse ja enesekontrollist lähtuvalt);
- 2) võimlemine;
- 3) põhiliikumised;
- 4) tants;
- 5) rütmika;
- 6) liikumismängud;
- 7) talvealad;
- 8) vaba aeg ja loodusliikumine.

LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED

2-aastased

Kehalise kasvatuse alased teadmised (hügieeni, ohutuse ja enesekontrollist lähtuvalt)	<ul style="list-style-type: none">• Sooritab harjutusi aktiivselt, entusiastlikult.• Liigub õpetaja juhendamisel ohutult.
Võimlemine	<ul style="list-style-type: none">• Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi.• Jookseb veereva vahendi (pall, rõngas) järel.
Põhiliikumised	<ul style="list-style-type: none">• Ronib ja roomab üle ja läbi väikeste takistuste.• Kõnnib piiratud pinnal.• Säilitab sihi kõnnil ja jooksul.• Hüpitab käes palli, jälgib selle suunda.
Tants ja rütmika	<ul style="list-style-type: none">• Kasutab liikumisel rütmipille juhendaja abil.• Sobitab liikumist vastavalt muusika iseloomule juhendaja abil.
Liikumismängud	<ul style="list-style-type: none">• Mängib koos juhendaja ja kaaslastega kõnni- ja jooksumänge.
Talvealad	<ul style="list-style-type: none">• Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskumisel.
Vaba aeg ja loodusliikumine	<ul style="list-style-type: none">• Mängib vabamängus iseseisvalt.

3-aastased

Kehalise kasvatuse alased teadmised (hügieeni, ohutuse ja enesekontrollist lähtuvalt)	<ul style="list-style-type: none"> • Valib õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast välja võimlemisriided. • Arvestab aktiivses tegevuses rühmakaaslastega.
Võimlemine	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ja kaaslastega. • Sooritab painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi.
Põhiliikumised	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab põhiliikumisi. • Säilitab liikumisel tasakaalu, seda nii tasakaalupingil, kui ka vähendatud pinnal.
Tants ja rütmika	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi. • Sooritab liigutusi vastavalt muusikale erinevas tempos õpetaja juhendamise järgi.
Liikumismängud	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib matkiva sisuga 1-2 reeglga kõnni- ja jooksumänge.
Talvealad	<ul style="list-style-type: none"> • Veab tühja kelku. • Sõidab kelgul iseseisvalt nõlvakust alla. • Liigub suuskadel otsesuunas.
Vaba aeg ja loodusliikumine	<ul style="list-style-type: none"> • Matkab õpetajaga või vanematega looduses. • Teeb kaasa kuni 500 m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis.

4- aastased

Kehalise kasvatuse alased teadmised (hügieeni, ohutuse ja enesekontrollist lähtuvalt)	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab harjutusi vastavalt õpetaja korraldustele sõnalise seletuse järgi.
Võimlemine	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni. • Hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus.
Põhiliikumised	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes. • Sooritab koordineerimise, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi.
Tants ja rütmika	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab imiteeritavaid liigutusi vastavalt muusika iseloomule. • Plaksub ja liigub vastavalt rütmile.
Liikumismängud	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib 2-4 reeglga liikumismänge. • Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.
Talvealad	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab suuskadel liikumisel käte abi ja keppide tuge.
Vaba aeg ja loodusliikumine	<ul style="list-style-type: none"> • Algatab iseseisvalt mängu. • Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal.

5-aastased

Kehalise kasvatuse alased teadmised (hügieeni, ohutuse ja enesekontrollist lähtuvalt)	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab erinevaid kodukohas harrastavaid spordialasid ja spordivõistlusi. • Kasutab erinevaid spordivahendeid (nt. topispalli) ohutult, sobival viisil ja kohas.
Võimlemine	<ul style="list-style-type: none"> • Vahenditega harjutusi (pall, hüpits) sooritab eakohaselt tehniliselt õigesti. • Valitseb oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvate harjutuste täitmisel. • Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi.
Põhiliikumised	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes. • Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi. • Sooritab harjutusi väikevahendeid kasutades.
Tants ja rütmika	<ul style="list-style-type: none"> • Jäljendab liikumisega erinevaid rütme. • Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele. • Liigub iseseisvalt, vabalt muusika järgi.
Liikumismängud	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib kollektiivseis võistlusmänge. • Osaleb jõukohastes teatevõistlustes (nt. joonejooksud). • Tunnustab nii enda kui vastasmeeskonna edu.
Talvealad	<ul style="list-style-type: none"> • Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast. • Kelgutab mäest alla, täites eriülesandeis (nt. esemete haaramine). • Suusatamisel kasutab libisemist.
Vaba aeg ja loodusliikumine	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt. • Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.

6-aastased

Kehalise kasvatuse alased teadmised (hügieeni, ohutuse ja enesekontrollist lähtuvalt)	<ul style="list-style-type: none"> • Osaleb lasteaia spordipäeval. • Talub kaotust võistlusmängudes.
Võimlemine	<ul style="list-style-type: none"> • Valitseb oma liigutusi ja kehahoidu harjutuste sooritamisel. • Säilitab tasakaalu dünaamilistes harjutustes.
Põhiliikumised	<ul style="list-style-type: none"> • Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses. • Ronib varbseinal vahelduva sammu ja lisaülesandega.
Tants ja rütmika	<ul style="list-style-type: none"> • Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga. • Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.
Liikumismängud	<ul style="list-style-type: none"> • Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes.
Talvealad	<ul style="list-style-type: none"> • Suusatab vahelduva libiseva sammuga. • Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga.
Vaba aeg ja loodusliikumine	<ul style="list-style-type: none"> • Sõidab tõukerattaga ja suusatab. • Sõidab kahe rattalise rattaga.

7-aastased

Kehalise kasvatuse alased teadmised (hügieeni, ohutuse ja enesekontrollist lähtuvalt)	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuma sportlase. • Keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks. • Liikumisel ja mängimisel peab kinni üldistest ohutusreeglitest, (valides sobivad paigad ja vahendid). • Õnnetuse korral kutsub appi täiskasvanu. • Peseb ennast pärast aktiivset kehalist tegevust.
Võimlemine	<ul style="list-style-type: none"> • Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval. • Orienteerub mänguväljakul, sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene. • Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.
Põhiliikumised	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised. • Säilitab tasakaalu staatilistes asendites ja liikumisel. • Kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt üheaegselt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.
Tants ja rütmika	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab rütmiliikumisi üheaegselt kaaslasega. • Liigub vastavalt enda tekitatud rütmile, vahelduva tempoga kiirelt aeglasele. • Väljendab liikumise kaudu emotsioone. • Kasutab liikumisel loovalt vahendeid (lindid, rätikud, rõngad).
Liikumismängud	<ul style="list-style-type: none"> • Võistleb kombineeritud teatevõistlustes (nt. takistusriba läbimine). • Mängib sportlike elementidega mängu (korvi visked, jalgpall jne). • Organiseerib ise liikumismänge. • Kasutab ausa mängu põhimõtteid, peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.
Talvealad	<ul style="list-style-type: none"> • Osaleb kelguvõistlustel (kaugemale, täpsemalt). • Sõidab nõlvakust alla põhiasendis. • Suusatab koordineeritud liikumisega. • Käsitseb suusavarustust iseseisvalt.
Vaba aeg ja loodusliikumine	<ul style="list-style-type: none"> • Tegutseb iseseisvalt koduümbruse mängu- ja spordiväljakul. • Mängib lihtsamaid maastikumänge.

6.6. Mina ja keskkond. Kombeõpetus

EESMÄRGID

- 1) Laps omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest inimsuhetes, sh
 - saab aru, et inimese tervis on väärtus, mida mõjutab eluviis ja ümbritsev keskkond,
 - teab, mida on vaja teha selleks, et olla ja jääda terveks,
 - mõistab üldinimlikke väärtusi,
 - teab, et on olemas erinevad kombed ja traditsioonid,
 - saab aru, et turvalisuse tagamiseks tuleb teada reegleid ja neist kinni pidada.
- 2) Laps väärtustab loodust ja keskkonda hoidvat ja säästvat mõtteviisi, sh
 - mõistab taime- ja loomariigi mitmekesisust ning erinevaid elukooslusi,
 - saab aru ilmastiku seostest erinevate aastaegadega,
 - oskab näha enda ja teiste tegevuse tagajärgi lähieesmärges.

SISU

- 1) sotsiaalne keskkond: terviklik mina, tervislik eluviis, turvalisus, üldinimlikud väärtused, kombed ja traditsioonid;
- 2) looduskeskkond: taime ja loomariik, elukeskkond,
- 3) inimene ja loodus;

LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED

2-aastased

Terviklik mina

Enesetutvustus	<ul style="list-style-type: none">• Ütleb vastuseks nime küsimisele oma eesnime.• väljendab küsimisel enda äratundmist peeglis või fotol.
Sotsiaalsete rollide tajumine	<ul style="list-style-type: none">• Osutab oma lasteaiale, mängukaaslastele, õpetajatele.• Osutab või kirjeldab, kus on rühma mängu- magamis- ja söögikoht ning pesuruum ja WC.• Matkib täiskasvanu eeskujul enimtuntud elukutsete tegevust (nt kokk teeb süüa, arst ravib).• Paneb täiskasvanu eeskujul asjad õigesse kohta.• Matkib lihtsaid töövõtteid (nt. nuku toitmine).

Tervislik eluviis

Hügieen	<ul style="list-style-type: none">• Peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu.
Hammaste tervis	<ul style="list-style-type: none">• Osutab küsimisel hammaste hooldamiseks vajalikele vahenditele (hambahari ja hambapasta).
Tervislik toitumine	<ul style="list-style-type: none">• Osutab küsimisel erinevatele toiduainetele.
Inimkeha tundmine	<ul style="list-style-type: none">• Osutab küsimisel peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale, kõrvadele.

Turvalisus

Liiklusohutusnõuete tundmine	<ul style="list-style-type: none"> • Osutab küsimisel maanteel sõitvatele autodele, bussidele.
Reeglite tundmine	<ul style="list-style-type: none"> • Täiskasvanu meeldetuletamisel järgib kokkulepituid reegleid (nt räägime vaikse häälega).
Turvalisus nõuete tundmine	<ul style="list-style-type: none"> • Osutab küsimisel teravale esemele, mis võib haiget teha.

Üldinimlikud väärtused

Viisakusreeglite järgimine	<ul style="list-style-type: none"> • Täiskasvanu meeldetuletamisel jätab ära minnes hüvasti (nt lehvitab). • Mõistab endale suunatud keeldude tähendust, muutes täiskasvanu juuresolekul neile vastavalt oma käitumist (loobudes tegevuse algatamisest).
Sõpruse väärtustamine	<ul style="list-style-type: none"> • Osutab või ütleb küsimisel oma sõbra nime. • Lohutab täiskasvanu eeskujul haiget saanud mängukaaslast.

Kombed ja traditsioonid

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab küsimisel oma perekonna liikmeid ja loomi
Rahvuskultuuri tundmine	<ul style="list-style-type: none"> • Leiab täiskasvanu juhendamisel teiste esemete seast Eesti lipu. • Täidab täiskasvanu eeskujul lihtsamaid rahvakombeid (nt. vastlaliu laskmine).

Taime- ja loomariik

Kodukoha taimed, seemned	<ul style="list-style-type: none"> • Leiab loodusest ja pildilt puu, lille ja seene.
Kodu- ja metsloomad. Linnud. Putukad. Kalad ja kahepaiksed	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab tuntumaid koduloomi (nt. kass, koer). • Leiab mänguasjade seast ja pildilt jänese. • Osutab küsimisel looma erinevatele kehaosadele (pea, saba, käpad). • Osutab küsimisel linnule, putukale, kalale ja konnale.

Elukeskkond

Valguse, soojust, vee, õhu tähtsus	<ul style="list-style-type: none"> • Osutab küsimisel veele, lumele.
Maavarad	<ul style="list-style-type: none"> • Osutab küsimisel liivale, kividele, mullale.
Elukooslused – mets, soo, raba, niit	<ul style="list-style-type: none"> • Osutab küsimisel puule, lillele, murule.

Inimene ja loodus

Muutumine looduses	<ul style="list-style-type: none"> • Osutab küsimisel päikesele. • Matkib täiskasvanu eeskujul liigutuste ja häälega erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihmased, tuule puhumist).
Tööd looduses	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb täiskasvanu eeskujul lihtsaid töid looduses (lindude toitmine, puuokste korjamine).
Loodushoid	<ul style="list-style-type: none"> • Viskab täiskasvanu eeskujul prahi prügikasti.

3-aastased

Terviklik mina

Enesetuvustus	<ul style="list-style-type: none"> • Ütleb vastuseks nime küsimisele oma ees- ja perekonnanime. • Ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea aastate arvuna või näitab seda sõrmedel. • Loetleb oma õdede – vendade nimed. • Vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk.
Sotsiaalsete rollide tajumine	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab küsimisel oma lasteaiakaaslaste ja õpetajate ning õpetaja abi nimesid. • Nimetab küsimisel oma pereliikmete koduseid toimetusi. • Asetab töövahendid kokkulepitud kohta. • Teostab ettenäitamisel lihtsamaid töövõtteid (nt. põranda pühkimine).

Tervislik eluviis

Hügieen	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab puhtuse jaoks vajalikke esemeid (seep, vesi, käterätik).
Hammaste tervis	<ul style="list-style-type: none"> • Harjab hambaid täiskasvanu abiga
Tervislik toitumine	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab erinevaid toiduaineid
Inimkeha tundmine	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab erinevaid kehaosi

Turvalisus

Liiklusohutusnõuete tundmine	<ul style="list-style-type: none"> • Osutab küsimisel autoteele, kõnniteele- teele, kus inimesed käivad. • Selgitab, miks autoteed peab ületama ettevaatlikult.
Reeglite tundmine	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, miks on igapäevaste reeglite täitmine vajalik (nt toas räägime vaikselt, jookseme selleks ettenähtud kohas).
Turvalisus nõuete tundmine	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud

Üldinimlikud väärtused

Viisakusreeglite järgimine	<ul style="list-style-type: none"> • Meeldetuletamisel tänab, palub. • Meeldetuletamisel tervitab ja jätab hüvasti.
-----------------------------------	---

Sõpruse väärtustamine	<ul style="list-style-type: none"> • Küsimisel selgitab, kes on sõbrad (nt need, kes mängivad koos). • Põhjendab, miks peab sõpra hoidma (miks ei tohi haiget teha).
------------------------------	--

Kombed ja traditsioonid

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine	<ul style="list-style-type: none"> • Osutab jalutuskäigul kodukoha tuntumatele asutustele (kool, kauplus).
Rahvuskultuuri tundmine	<ul style="list-style-type: none"> • Leiab Eesti lippu nähes erinevate värvuste seast Eesti lipu värvused • Kirjeldab, kuidas tema käis vastlaliugu laskmas, jõulude ajal loomadele metsa toitu viimas vmt.

Taime- ja loomariik

Kodukoha taimed, seemned	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab tuttavaid puu- ja köögivilju (nt õun, pirn, kartul, porgand, kurk, tomat).
Kodu- ja metsloomad. Linnud. Putukad. Kalad ja kahepaiksed	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab tuntud koduloomi ja matkib nende häälightsusi. • Nimetab tuntumaid metsloomi (karu, siil, orav, hunt). • Nimetab tuntud loomade iseloomulikke tunnuseid (nt jänesel pikad kõrvad, oraval pikk saba). • Osutab küsimisel tuntumatele putukatele (sipelgas, sääsk, mesilane). • Nimetab tuntumaid veelanimikke, nt konna ja kala.

Elukeskkond

Valguse, soojuse, vee, õhu tähtsus	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab vett, lund, jääd. • Osutab küsimisel soojale ja külmale (nt vesi, radiaator).
Maavarad	<ul style="list-style-type: none"> • Leiab lähiümbrusest kive, liiva, mulda.
Elukooslused – mets, soo, raba, niit	<ul style="list-style-type: none"> • Osutab küsimisel looduses metsale.

Inimene ja loodus

Muutumine looduses	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihma sajab, päike paistab, taevast on pilved).
Tööd looduses	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, kelle aoks on akna taga pesakast.
Loodushoid	<ul style="list-style-type: none"> • Leiab loodusesse mittekuuluvat prahti (ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta).

4- aastased

Terviklik mina

Enesetutvustus	<ul style="list-style-type: none">• Ütleb küsimisel oma vanemate eesnimed.
Sotsiaalsete rollide tajumine	<ul style="list-style-type: none">• Kirjeldab lasteaia erinevate ruumide otstarvet.• Nimetab küsimisel erinevaid elukutseid nende tegevuse alusel (nt pagar küpsetab saia, arst ravib haiget).• Enne uue tegevuse alustamist korrastab eelneva koha.• Paneb iseseisvalt oma riided ettenähtud kohta.• Selgitab, miks tuleb märjad riided kuivama panna.

Tervislik eluviis

Hügieen	<ul style="list-style-type: none">• Selgitab, miks peab ennast kammima ja pesema.
Hammaste tervis	<ul style="list-style-type: none">• Peseb hambaid täiskasvanu (suulisel) juhendamisel.
Tervislik toitumine	<ul style="list-style-type: none">• Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.
Inimkeha tundmine	<ul style="list-style-type: none">• Osutab küsimisel kehal südame, kopsude ja aju asukohale.

Turvalisus

Liiklusohutusnõuete tundmine	<ul style="list-style-type: none">• Põhjendab helkuri kandmise vajadust.• Selgitab, miks maanteedel on ülekäigurajad (sebrad) ja valgusfoorid.
Reeglite tundmine	<ul style="list-style-type: none">• Järgib kokkulepituid rühmareegleid.• Selgitab, et reeglid on vajalikud ohutuse tagamiseks.
Turvalisus nõuete tundmine	<ul style="list-style-type: none">• Nimetab kohti ja esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit, lahtine tuli, ravimid, käärid).

Üldinimlikud väärtused

Viisakusreeglite järgimine	<ul style="list-style-type: none">• Rakendab iseseisvalt põhilisi viisakusreegleid.• Põhjendab lihtsamate lauakommete vajalikkust (nt noa ja kahvliga söömine).
Sõpruse väärtustamine	<ul style="list-style-type: none">• Loob lühiajalisi sõprussuhteid.• Lohutab omaalgatuslikult kaaslast.
Salliv suhtumine erinevustesse	<ul style="list-style-type: none">• Selgitab kuulnud muinasjutu tegelaste käitumise põhjal „hea“ ja „halva“ tähendust.• Kirjeldab küsimisel, mille poolest inimesed on erinevad (nt kasv, juuksed).

Kombed ja traditsioonid

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine	<ul style="list-style-type: none">• Nimetab oma kodukoha tuntumaid asutusi (kool, kauplus, postkontor).
Rahvuskultuuri tundmine	<ul style="list-style-type: none">• Nimetab riigi nime, kus ta elab.• Nimetab Eesti rahvakalendri tähtpäevi, millel ta on osalenud: nt mardi-, kadripäev ja vastlapäev.

Taime- ja loomariik

Kodukoha taimed, seemed	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab, mida tuttavatest köögi- ja puuviljadest valmistada saab. • Kirjeldab, mis juhtub lehtpuude lehtedega sügisel (värvuvad ja langevad). • Eristab okaspuid lehtpuudest. • Nimetab seeme osadena kübara ja jala.
Kodu- ja metsloomad	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab erinevate loomade (erinevaid) elupaiku ja elamiseviise (nt rebane elab urus). • Nimetab linu kehaosi (nt pea, nokk, tiivad)

Elukeskkond

Valguse, soojust, vee, õhu tähtsus	<ul style="list-style-type: none"> • Küsimisel kirjeldab, et suvel on soe ja talvel külm. • Selgitab küsimisel, et lumi ja jää muutuvad sulades veeks.
Maavarad	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab vaatlemisel (uurimisel)savi
Elukooslused – mets, soo, raba, niit	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab metsa. •

Inimene ja loodus

Muutumine looduses	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab ilmastiku muutuste seostest taimede, loomade ja inimestega (nt lehed langevad, loomad jäävad talveunne, inimesed riietuvad sojemalt). • Selgitab öö ja päeva erinevust.
Tööd looduses	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, mida talvel lindudele toiduks panna võib.
Loodushoid	<ul style="list-style-type: none"> • Põhjendab, miks visatakse praht prügikasti.
Tehismaailm	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab esemeid, mis on valmistatud puidust, plastmassist.

5 - aastased

Terviklik mina

Enesetuvustus	<ul style="list-style-type: none"> • Ütleb küsimisel oma vanemate eesnimed.
Sotsiaalsete rollide tajumine	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab lasteaia töötajaid ja nende ülesandeid (nt kokk teeb süüa). • Nimetab oma lasteaia nime. • Loetleb enimtuntud elukutsete juurde kuuluvaid töövahendeid. • Põhjendab mängu- või töökoha korrastamise vajadust.

Tervislik eluviis

Tervise teadvustamine ja väärtustamine	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab tegevusi, mis on tervisele kasulikud (nt tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted).
Hügieen	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, miks enne sööki ja pärast WC –s käimist peab pesema käsi.
Hammaste tervis	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi

	(hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).
Tervislik toitumine	<ul style="list-style-type: none"> Nimetab toiduainete rühmad (teraviljatooted, puu- ja köögiviljad, piimatooted, liha- kala- muna, toidurasvad).
Inimkeha tundmine	<ul style="list-style-type: none"> Selgitab küsimisel, milleks on vajalikud silmad, kõrvad, nina.
Sotsiaalsed toimetulekuoskused	<ul style="list-style-type: none"> Nimetab oma emotsioone (rõõm, kurbus).

Turvalisus

Liiklusohutusnõuete tundmine	<ul style="list-style-type: none"> Selgitab, kuidas ületada sõiduteed reguleeritud ja reguleerimata ülekäigurajal. Ületab iseseisvalt ohutult sõidutee. Põhjendab, miks rattaga, rulaga, rulluiskudega sõites peab kandma kiivrit. Selgitab, et autos sõites (sh tagaistmel) tuleb kinnitada turvavöö.
Reeglite tundmine	<ul style="list-style-type: none"> Kirjeldab, millised reeglid kehtivad tema kodus.
Turvalisus nõuete tundmine	<ul style="list-style-type: none"> Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole. Selgitab, miks võõrastega ei tohi kaasa minna.

Üldinimlikud väärtused

Viisakusreeglite järgimine	<ul style="list-style-type: none"> Järgib süües iseseisvalt lauakombeid.
Sõpruse väärtustamine	<ul style="list-style-type: none"> Selgitab eluliste olukordade põhjal, mis on õige või vale. Nimetab küsimisel, mis keelt (keeli) räägivad muukeelsed lapsed rühmas. Näitab oma käitumisega, et hoolimata erinevustest (sh puudega inimesed) tuleb kõikidesse inimestesse sõbralikult suhtuda (nt kaasab teisi oma mängu, jagab mänguasju, pakub maiustust).

Kombed ja traditsioonid

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine	<ul style="list-style-type: none"> Räägib oma vanavanematest. Kirjeldab oma kodu.
Rahvuskultuuri tundmine	<ul style="list-style-type: none"> Selgitab, millal lipud heisatakse ja hümnid lauldakse. Põhjendab, miks riietatakse mardi- ja kadrisandiks.

Taime- ja loomariik

Kodukoha taimed, seened	<ul style="list-style-type: none"> Nimetab erinevaid vaadeldavaid köögivilju (nt punapeet, kaalikas, kõrvits, sibul) ja teab, kuidas neid kasutatakse. Nimetab 1-2 lehtpuud (nt kask, vaher) ja 1-2 okaspuud (kuusk, mänd). Nimetab mõne söögi- ja mürgiseene (nt kukeseen, pilvik, kärbseseen). Nimetab lilleosi (leht, vars, õis).
--------------------------------	--

Kodu- ja metsloomad. Linnud. Putukad. Kalad ja kahepaiksed.	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, miks loomad karva vahetavad. • Nimetab tuntumaid linde (nt varblane, tihane, tuvi). • Nimetab 3-4 putukat (nt liblikas, kärbes, mesilane, kiil). • Kirjeldab kaladele iseloomulikke tunnuseid (nt uimed, soomused, saba).
--	--

Elukeskkond

Valguse, soojust, vee, õhu tähtsus	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab soojuse ja valguse vajalikkust inimeste, taimede ja loomade kasvamiseks. • Kirjeldab puhast vett. • Nimetab esemeid, mille kasutamiseks on vajalik õhk (jalgratta- ja autokumm, ujumisrõngas).
Maavarad	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab lähiümbruse maavarade erinevusi (nt savi, liiv, muld).
Elukooslused – mets, soo, raba, niit	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab metsa ja niidu erinevusi. •

Inimene ja loodus

Muutumine looduses	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab 2-3 looma, kes jäävad talveunne. • Iseloomustab ilmastikunähtusi (nt lumi ja jää on külmad, päike paistab soojalt). • Iseloomustab erinevaid aasta-aegu 1-2 tunnusega.
Tööd looduses	<ul style="list-style-type: none"> • Põhjendab, miks loomade ja lindude elutingimused talvel raskemad on.
Loodushoid	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab, kuidas jõuab prügi prügimäele.
Tehismaailm	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, et varem puudusid inimestel esemed, mida praegu peetakse väga vajalikeks (nt mobiiltelefon).

6 - aastased

Terviklik mina

Enesetutvustus	<ul style="list-style-type: none"> • Ütleb küsimisel oma koduse aadressi.
Sotsiaalsete rollide tajumine	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab oma lasteaia asukohta. • Selgitab vestluses enimtuntud ametite (nt arst, tuletõrjuja, politsei, õpetaja) vajalikkust. • Paneb märjad riided ise kuivama. • Korrastab oma isiklike esemete hoiukohta (riidenagi või – kapp, töökarpi).

Tervislik eluviis

Tervise teadvustamine ja väärtustamine	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, kuidas hoida enda ja teiste tervist. • Selgitab, et suitsetamine sh passiivne suitsetamine (viibimine tubakasuitsuses keskkonnas) ja alkoholi tarvitamine kahjustavad tervist.
Hügieen	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, miks igal lapsel on isiklikud hügieenitarbed (kamm, hambahari, käterätik).

Hammaste tervis	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, miks tekivad hambaaugud. • Põhjendab, miks piimahambad ära tulevad (sest nende asemele kasvavad jäävhambad)
Tervislik toitumine	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab taldrikureegli põhimõtet (pool taldrikust on täidetud köögiviljaga, veerand teraviljaga – kartul või riis või makaron ja veerand liha või kalaga). • Selgitab, kust pärinevad igapäevased toiduained (nt kohupiima valmistatakse piimast, leiba teraviljast). • Valmistab koos täiskasvanuga lihtsamaid toite.
Inimkeha tundmine	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab erinevaid meeleelundeid (kuulmis- ja tasakaaluelund, nägemis, - haistmis- ning maitsmiselund).
Sotsiaalsed toimetulekuoskused	<ul style="list-style-type: none"> • Märkab ja mõistab enda ja teiste (ka pildil ja fotol) emotsioone 8hirm, viha, kurbus, üllatus, rõõm). • Kuulab lühiajaliselt kaaslast.

Turvalisus

Liiklusohutusnõuete tundmine	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise põhimõtteid.
Reeglite tundmine	<ul style="list-style-type: none"> • Mõtleb koos õpetajaga välja ühised rühmareeglid.
Turvalisus nõuete tundmine	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab terariistu ohutult. • Nimetab Hädaabi numbri 112 ja simuleerib selle kasutamist.

Üldinimlikud väärtused

Viisakusreeglite järgimine	<ul style="list-style-type: none"> • Põhjendab viisakusreeglite järgimise vajadust.
Sõprade väärtustamine	<ul style="list-style-type: none"> • Põhjendab, miks on hea omada sõpra/sõpru. • loob püsivaid sõprussuhteid.
Salliv suhtumine teistesse	<ul style="list-style-type: none"> • Väljendab oma käitumisega, et inimeste huvid ja arvamused võivad erineda (nt näitab üles viisakat huvi teise tegevuse vastu, mis ei pruugi endale meeldida). • Selgitab erinevate abivahendite (nt prillid, ratastool, kaldteed tänavatel) vajadust.

Kombed ja traditsioonid

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab oma kodukohta (kodu, pere, loomad, naabrid). • Kirjeldab, mida on koduvalla/linna lipul kujutatud.
Rahvuskultuuri tundmine	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab Eesti rahvuslinnu ja – lille. • Nimetab 2-3 erinevat rahvust ja keelt • Kirjeldab tuntumate rahvakalendri tähtpäevadega seotud kombeid. • Nimetab Eesti rahvustoite, mida ta on ise söönud (nt kama, hapukapsad, verivorst).

Taime- ja loomariik

Kodukoha taimed, seemed	<ul style="list-style-type: none"> • Loetleb puu osi (tüvi, võra, oksad). • Nimetab 3-4 lehtpuud (nt pihlakas, kastan, tamm). • Nimetab 2-3 viljapuud (õuna-, pirni-, ploomipuu).
Kodu- ja metsloomad. Linnud. Putukad. Kalad ja kahepaiksed.	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab erinevate loomade (ka põhja- ja lõunamaa-) seast need, kes elavad Eestis. • Põhjendab, miks mõned linnud lendavad soojale maale. • Nimetab tuntumaid paigalinde (nt varblane, tihane, tuvi) ja rändlinnuliike (nt pääsuke, kuldnokk).

Elukeskkond

Valguse, soojuse, vee, õhu tähtsus	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab erinevaid veekogusid (jõgi, järv, meri). • Põhjendab, miks on õhk inimestele, taimedele ja loomadele vajalik.
Maavarad	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab kivide, liiva ja mulla kasutamise võimalusi.
Elukooslused – mets, soo, raba, niit	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab sood ja raba

Inimene ja loodus

Muutumine looduses	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab aastaaegu. • Kirjeldab aastaaegade olulisi tunnuseid.
Tööd looduses	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab, kuidas saab inimene lindude ja loomade eest hoolitseda (toit, pesakastid) erinevatel aastaaegadel.
Loodushoid	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, kuidas loodusvarasid säästlikult kasutada. • Põhjendab, miks prügi sorteeritakse.
Tehismaailm	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, kuidas mõned inimeste loodud esemed mõjuvad loodusele halvasti (nt autode heitgaasid, põlev plastmass).

7 - aastased

Terviklik mina

Enesetuvustus	<ul style="list-style-type: none"> • Ütleb küsimisel oma pere kontakttelefoni
Sotsiaalsete rollide tajumine	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab kooli ja lasteaia erinevusi • Nimetab küsimisel, kelle poole abi vajades tuleks pöörduda (nt tulekahju- tuletõrje, haigus- arst, liiklusõnnetus- politsei). • Selgitab töökäimise vajadust. • Selgitab raha otstarvet • Viib ettevõtetud tööd lõpule (nõude pesemine, pliatsite teritamine, ümbruse korrastamine).

Tervislik eluviis

Tervise teadvustamine ja väärtustamine	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, mida tähendab terve olemine. • Selgitab, kuidas inimesi ümbritsev keskkond või inimeste käitumine võib mõjutada tervist.
---	---

Hügieen	<ul style="list-style-type: none"> • Täidab isiklikku hügieeni harjumuslikult.
Hammaste tervis	<ul style="list-style-type: none"> • Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus. • Peseb hambaid iseseisvalt ja õigesti.
Tervislik toitumine	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, milliseid toiduaineid on igapäevaselt vaja süüa rohkem ja milliseid vähem.
Inimkeha tundmine	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, milline on südame, aju, kopsude kõige olulisem ülesanne.
Sotsiaalsed toimetulekuoskused	<ul style="list-style-type: none"> • Arvestab eakaaslaste ja täiskasvanute tunnetega. • Kirjeldab oma tundeid. • Tuleb toime tugevate emotsioonidega. • Kirjeldab enda positiivseid omadusi. • põhjendab oma seisukohti. • Lahendab konflikte sõnaliselt. • Kirjeldab, kuidas ennast kaitsta negatiivsetes olukordades, mis võivad kahjustada tervist või olla eluohtlikud (tubaka, alkoholi, narkootikumide pakkumine, vägivald, väärkohtlemine)

Turvalisus

Liiklusohutusnõuete tundmine	<ul style="list-style-type: none"> • Järgib liikluseeskirju tuttavas keskkonnas. • Liikluses abi vajades pöördub täiskasvanu poole. • Kirjeldab, kuidas kasutada turvavarustust (kiiver, põlve-, randmekaitsmed jm.) jalg-, tõukerattaga ja rulluisukudega sõites ning teeb seda.
Reeglite tundmine	<ul style="list-style-type: none"> • Järgib kokkulepituid ja üldtuntud reegleid (nt liikluses).
Turvalisus nõuete tundmine	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, kuidas tegutseda kui on eksinud linnas/maal või metsas. • Kirjeldab lihtsamaid esmaabi võtteid.

Üldinimlikud väärtused

Viisakusreeglite järgimine	<ul style="list-style-type: none"> • Kontrollib oma käitumist vastavalt üldlevinud viisakusreeglitele ja korrigeerib seda vajadusel.
Sõpruse väärtustamine	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, mida tähendab sõprus.
Salliv suhtumine erinevustesse	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab igapäevases kõnes õigesti mõisteid „hea“, „halb“, „õige“, „vale“.

Kombed ja traditsioonid

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab oma peretraditsioone. • Selgitab, kes on ja mida teeb vallavanem/linnapea.
Rahvuskultuuri tundmine	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab Eesti rahvussümboolikat (nt lipp, lill, lind). • Nimetab 4-5 erinevat rahvust ja keelt. • Selgitab, et esivanemad ennustasid ilma looduse (loomade ja taimede) ning rahvakalendri tähtpäevade järgi.

Taime- ja loomariik

Kodukoha taimed, seemed	<ul style="list-style-type: none"> • Ütleb, mis aastaajal valmivad viljad. • Nimetab 4-6 sorti lilli. • Nimetab leht- ja okaspuude (mis ei ole viljapuud) vilju (nt kastanimuna, tammetõru, käbi). • Selgitab, kuidas levivad seemed (niidistiku abil). • Selgitab, miks seemi korjatakse noaga.
Kodu- ja metsloomad	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab enimtuntuid põhja- ja lõunamaa loomi. • Selgitab, miks mõnda looma nimetatakse kiskjaks. • Nimetab 2-3 liiki kalu.

Elukeskkond

Valguse, soojust, vee, õhu tähtsus	<ul style="list-style-type: none"> • Põhjendab loomade ja taimede erinevust maakera erinevatel poolkeradel sealse erineva temperatuuriga. • Kirjeldab veekogude erinevust.
Maavarad – Elukooslused – mets, soo, raba, niit	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab 1-2 maavara (nt turvas, paekivi, põlevkivi). • Kirjeldab erinevaid elukooslusi- metsa, sood, raba, niitu.

Inimene ja loodus

Muutumine looduses	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab aastaegade järgnevust. • Selgitab aastaegade vaheldumise seost ilmastikuga. • Kirjeldab ilma (nt pilves- pilvitu; kuiv- vihmane; sajab, tibutab).
Tööd looduses	<ul style="list-style-type: none"> • Põhjendab, miks on vaja hoolitseda looduse eest.
Loodushoid	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud loodusele.
Tehismaailm	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, et looduse säästmiseks saab paljusid inimeste valmistatud esemeid taaskasutada (nt plastpudelid).

7. LASTE ÜLDOSKUSTE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED

7.1. Mänguoskused

2 – 3 aastased

- areneb koosmäng;
- koosmängus täiskasvanuga areneb mänguoskus (jäljendamine/matkimine);
- analüüsib, kinnistab ja süvendab saadud teadmisi oma mängulistes tegevustes;
- saab uusi teadmisi õppemängu ja loovmängu (kodumäng, nukumäng, ehitusmäng, lavastusmäng...) kaudu;
- huvitub haaravast ja emotsionaalsest mängust.

3 – 4 aastased

- lülitub kaaslaste tegevusse, osaleb ühismängus;
- võtab mängus erinevaid rolle ja matkib tegelaste käitumist;
- peab kinni lihtsamatest mängureeglitest, tahab olla võitja;
- on nõus mänguasju jagama.

4 – 5 aastased

- oskab ja suudab mängida koos ja üksi eakaaslastega;
- oskab võtta erinevaid rolle, etendab lühemaid jutte;
- suudab iseseisvalt mängu süžeed luua;
- kogub mängu jaoks infot erinevatest allikatest.

5 – 6 aastased

- imiteerib mängus täiskasvanute tegevusi ja rolle;
- oskab ilma täiskasvanute kontrollita grupis mängida, teha koostööd ja oskab teha valikuid;
- elab läbi, arutleb ja esitab erinevaid sündmustikke ja tundeid;
- organiseerib mängu, leiab endale kaaslased ja määrab reeglid.

6 –7 aastased

- tunneb mängust rõõmu, algatab mängu, suudab mängu arendada ja lõpetada;
- võtab mängus erinevaid rolle, kujutab erinevaid tegelasi;
- selgitab kaaslastele mängureegleid;

- saavutab mängukaaslastega kokkuleppe;
- tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust.

7.2. Tunnetus- ja õpioskused

2- 3 aastased

- hangib ümbrusest aktiivselt infot;
- suudab täiskasvanu abil keskenduda tegevusele kuni 10 min;
- valib ja vaatab pildiraamatuid, nimetab piltidel olevaid esemeid ja tunneb piltidel ära mitu eset;
- kasutab nii mõistmisel kui suhtlemisel peale kõne ka mitteverbaalseid vahendeid (žeste, näoilmet, osutamist);
- räägib lühidalt (1-2 lausungiga), mida parajasti teeb;
- viitab endale sõnadega *mina, mind*.

3- 4 aastased

- kuulab täiskasvanu selgitusi ja tegutseb iseseisvalt kuni 10 min;
- huvitub lähimast ümbrusest, abiga loob ja leiab esemete vahelisi seoseid;
- ootab õpetaja ja täiskasvanu innustust ja kiitust;
- väljendab end lühilausestega; jutul puudub loogiline järjekord;
- täidab täiskasvanu korraldusi, peab kinni reeglitest;

4 –5 aastased

- tegutseb 15-20 min iseseisvalt;
- vajab käitumise ja emotsioonide reguleerimiseks täiskasvanu abi;
- tegutseb koos kaaslastega;
- oskab lihtsamaid ülesandeid ja probleeme iseseisvalt lahendada;
- osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevustes.

5 – 6 aastased

- tegutseb vastavalt ülesandele iseseisvalt, vajadusel oskab küsida abi rühmakaaslaselt või täiskasvanult. Pakub ise vajadusel oma abi;
- tegutsedes vajab toetust ja tunnustust rühmakaaslastelt ja õpetajalt;
- saab aru asjade vahelistest suhetest, ajalis-ruumilisest järjestusest;

- alustab iseseisvalt tegevust, keskendub sellele kuni 30 min, lõpetamisel koristab;
- esitab teemakohaseid küsimusi, on avatud ja uudishimulik.

6-7 aastased

- saab aru, leiab ja nimetab esemetevahelisi lihtsamaid seoseid;
- arutleb ümbritsevate ja nähtamatute esemete, sündmuste ja nähtuste üle;
- kavandab tegevusi ja viib alustatu lõpuni, tegutsedes kuni 35 min;
- tegutseb täiskasvanu juhiste järgi (õpiülesande täitmine);
- tunneb huvi, uurib, katsetab ja suhtub õppimisse positiivselt

7.3. Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

2-3-aastased

- võtab omaks lihtsamaid rühmareegleid ja kohaneb nendega;
- osaleb lihtsamates grupitegevustes;
- tunneb huvi teiste laste vastu ja ühineb mõneks ajaks teistega;
- aitab asju ära panna;
- matkib täiskasvanu tegevust;
- suudab koondada tähelepanu kuni 5 min;
- sööb iseseisvalt kasutades õigesti lusikat ja tassi;
- ütleb, kui on vaja kasutada WC-d;
- teab, et käsi tuleb pesta enne sööki ja pärast potil käimist;
- teab oma nime;
- teadvustab oma sugu;
- kasutab sõnu: „tänan“ ja „palun“;
- räägib rahulikult loomuliku häälega.

3-4 aastased

- teab ja küsimisel oskab vastata oma nime, vanuse ja soo kohta;
- meeldetuletamisel kasutab viisakusväljendeid;
- leiab endale tuttavas olukorras tegevuse;
- saab hakkama lihtsamate eneseteenindusoskustega;
- saab aru erinevatest tunnetest, kuid ei oska neid mõista, saab aru, mis on hea ja mis on halb;

- õpib ootama oma järge;
- hakkab looma sõprussuhteid;

4-5 aastased

- hakkab mõistma teiste tundeid ja mõtteid;
- väljendab oma emotsioone ja räägib nendest;
- suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt;
- on tundlik teiste hinnangute suhtes, mis mõjutavad lapse enesehinnangut;
- imiteerib täiskasvanute tegevusi ja rolle, kasutades tema sõnavara ja maneere;
- tahab kuuluda rühma ja ühiselt tegutseda, teeb eesmärgi saavutamiseks koostööd;
- järgib reegleid ja lahendab arusaamatused sõnadega.

5-6 aastased

- mõistab ja tajub inimese tundeid ja soove;
- väljendab oma emotsioone, oskab neid kirjeldada;
- omab positiivset minapilti;
- tunnetab gruppi kuuluvust, teeb eesmärgi saavutamiseks koostööd;
- teab, täidab ja vajadusel selgitab reegleid, lahendab arusaamatusi verbaalselt;
- käitub avalikus kohas sobivalt, teab mida tohib ja mida ei tohi.

6-7 aastased

- järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;
- tegutseb iseseisvalt, on algatusvõimeline, oskab teha koostööd;
- oskab hinnata enda ja teiste käitumist, tegusid ja saavutusi;
- arvestab täiskasvanu või eakaaslaste tähelepanekutega ja vajadusel korrigeerib käitumist;
- loob sõprussuhteid;
- teab, mis võib olla tervisele kasulik/kahjulik ning kuidas ohutult käituda;
- saab hakkama eneseteenindamisega;
- on kujunenud esmased tööharjumused.

8. LAPSE ARENGU HINDAMISE JA PEREVESTLUSE LÄBIVIIMISE PÕHIMÕTTED

Lapse arengu hindamise põhimõtted Midrimaal on järgmised:

- rühma aastaplaani ja tegevuste planeerimiseks on vajalik laste arengu hindamine - mõistmaks rühma eripära, erivajaduste väljaselgitamiseks ja arengu toetamiseks;
- Midrimaa lasteaia õpetajad jälgivad kavakindlalt lapse arengut lähtuvalt õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade vanuselistest eeldatavatest tulemustest ja üldoskustest, sealhulgas esteetilist ning kõlblist arengut täites 2 korda hindamistabelit lapse edasijõudmise kohta (lisa 3);
- igal lapsel on avatud arengu e. vaatlusmapp, kuhu kogutakse vaatluslehed, laste tööd, mis näitavad lapse arengut, lapsesuu jmt. Samuti võivad sinna materjali lapse kohta tuua ka vanemad;
- lapse arengu hindamisel kasutatakse kõige enam vaatlusmeetodit (tavaliselt 5 minutilisi vaatlusi). Õpetajad teevad märkmeid kasutades vaatluslehti (lisa 3.1) või -vihikuid. Samuti teostatakse laste tööde analüüsi ja intervjuusid. Kasutatavaid meetodeid tutvustatakse vanematele. Tunnustatakse toimetulekut, arenemist (edasiminekut), positiivseid hoiakuid ja huvi;
- kord aastas toimub kõigi laste arengu hindamise laiendatud ümarlaud, kus lapse arengu kohta teevad ülestähendusi kõik lasteaia erialaspetsialistid, kes lapsega tegelevad (rühma õpetajad, logopeed, Midri mängukooli õpetaja, muusikaõpetaja, liikumisõpetaja jt.). Kaks korda aastas (sügisel ja kevadel) toimub nende lastega, kellel esineb erivajadusi.
- üks kuni kaks korda aastas annab lasteaiaõpetaja lapsevanemale (perevestlusel või ümarlauas) tema lapse edenemise kohta tagasiside läbi lapse arengumapi;
- vanematele lapse arengust ülevaate andmiseks ja vanemate nõustamiseks on rühma õpetajatega võimalik kokku leppida mõlemale osapoolle sobiv aeg perevestluseks;
- perevestluste toimumine fikseeritakse paber kandjal. Ühiselt vastuvõetud otsused kinnitatakse mõlemapoolselt allkirjaga.

8.1. Koolivalmiduse hindamise põhimõtted

Midrimaa lasteaia koolivalmiduse hindamise kriteeriumid on järgmised:

- koolivalmiduse hindamisel jälgitakse lapse vaimset, sotsiaalset ja kehalist valmisolekut sihipäraseks õpitegevuseks;
- kujuneva koolivalmiduse selgitamiseks viiakse läbi iga lapsega individuaalselt intervjuu;
- intervjuu ülesehitamisel ja ülesannete väljatöötamisel on lähtunud Viivi Neare poolt pakutud koolivalmiduse uurimise võimalusest;
- tulemuste ülesmärkimiseks on välja töötatud tabel, vt. lisa 6;
- kujuneva koolivalmiduse uurimine toimub õppeaasta jooksul kahel korral – sügisel ja kevadel;
- uurimuse viib läbi logopeed (vajadusel Midri mängukooli õpetaja ja/või lasteaiaõpetaja);
- koolivalmiduse kujunemisest antakse lapsevanematele tagasisidet (lastevanemate ümarlauad ja perevestlused);
- vajadusel nõustatakse lapsevanemaid koolipikenduse küsimustes;
- iga kooli minev laps saab kaasa lasteaiaõpetajate poolt koostatud koolivalmiduskaardi, kus on kirjeldatud lapse areng, positiivne kirjalik hinnang lapse tugevatest isiksuslikest omadustest ja arendamist vajavate valdkondade kohta (lisa 7);
- koolipikendust saanud lapsele koostatakse vajadusel koostöös lapsevanema, rühmaõpetaja ja vajalike erialaspetsialistidega järgmiseks õppeaastaks individuaalne arenduskava.

8.2. Midrimaa lasteaiia koolivalmiduse kriteeriumid

Midrimaa lasteaiast läheb kooli laps, kes:

- on positiivselt häälestatud kooli suhtes;
- valitseb oma liigutusi ja liikumist erinevates mängudes ja tegevustes nii ruumis, maastikul kui ka tänaval;
- liigub ja liikleb ohutusnõudeid arvestades;
- käsitseb õigesti kirjutus- ja töövahendeid: pliiatsit, pintsli, kääre, nõela, naasklit, söögiriistu;
- on rütmiliselt kindel laulmisel, liikumisel ja rütmipillidel mängimisel;
- tunneb lihtsaid tantsusamme tantsimisel üksi ja koos paarilisega;
- oskab laulda peast Midrimaa lasteaiia tunnuslaulu;
- tunneb ära EV hümnit ja oskab kaasa laulda;
- on julge eneseväljenduses, ei häbene näidata oma fantaasiat erinevate väljendusvahendite abil;
- käitub üldtunnustatud käitumisnormide kohaselt, on võimeline oma käitumist analüüsima;
- kontrollib oma emotsioone ja arvestab eakaaslaste ja täiskasvanute tunnetega;
- seab endale eesmärke, tegutseb sihipäraselt ja püüab viia oma tegevused lõpuni. On eakohastes tegevustes algatusvõimeline ja iseseisev;
- hoolitseb enese välimuse ja puhtuse eest;
- käitub söögilauas kombekalt ja täidab lauakombeid;
- säilitab positiivsed suhted eakaaslastega ja täiskasvanutega;
- kasutab viisakussõnu – teretab, tänab ja oskab pöörduda täiskasvanu poole abi palumiseks;
- teab ja austab eesti kultuuritraditsioone;
- tunneb kodulinna vaatamisväärsusi;
- kuulab ja paneb tähele, suudab jälgida ja meeles pidada täiskasvanu seletust/demonstratsiooni;
- vaatleb ja võrdleb sihipäraselt, eristab olulist ebaolulisest;
- hääldab kõiki häälikuid õigesti, kõne on selge ja arusaadav;
- jutustab eri olukordades piisavalt täpselt;
- oskab kirjeldada tuttavate esemete ja nähtuste omadusi;

- oskab edasi anda oma mõtteid, selgitada olukordi; arutleb, näeb põhjuse – tagajärje seoseid;
- loeb peast luuletusi või laule. Tunnetab oma hääle kõlalisi võimalusi ja kasutab väljendusrikkalt;
- oskab kuulata vanemate, õpetajate, teiste laste jt. kõnet seda katkestamata;
- eristab sõnas häälikuid, määrab nende järjekorra sõnas;
- eristab lühikesi ja pikki häälikuid;
- loeb mõned sõnad kokku ja mõistab loetut;
- tunneb tähti, kasutab oma tegevuses suuri joonistähti lihtsamate sõnade ülesmärkimiseks; oskab kirjutada oma ees- ja perekonnanime;
- teab oma sünniaega, kodust aadressi ja telefoninumbrit;
- oskab eristada luuletust, juttu ja muinasjuttu;
- oskab hinnata raamatutegelaste käitumist;
- tunneb ja oskab nimetada mõningaid lastekirjanikke ja nende teoseid;
- tunneb E. Niit “Midrimaa” ja eesti rahvuseepost “Kalevipoeg”;
- teab ja oskab jutustada mõningaid muinasjutte;
- on loov ja kasutab fantaasiat oma loomingulises eneseväljendamises;
- tunneb paremat ja vasakut kätt;
- tunneb kella: täis- ja pooltund;
- liidab ja lahutab 5-10 piires;
- järjestab ja rühmitab esemeid ja nähtusi suurus-, asendi- ja ajatunnuste järgi.

9. TÖÖ ERIVAJADUSTEGA LASTEGA

Erivajaduste märkamine:

- lapsevanem teavitab lasteaia töötajaid lapse erivajadustest;
- lasteaiaõpetaja ja teised lasteaia töötajad märkavad lapse arengu jälgimisel lapse erivajadusi;
- lasteaiaõpetajad märgates lapse erivajadusi teavitavad sellest lapsevanemaid perevestlusel;
- logopeed viies läbi iga aastast kõne uurimist fikseerib kommunikatiivset laadi erivajadused.

Spetsialistide kaasamine:

- töös erivajadustega lapsega on kaasatud vajadusel lasteaia erialaspetsialistid: logopeed, tervishoiutöötaja, muusikaõpetaja, liikumisõpetaja;
- rühmaõpetajad teevad aktiivselt koostööd vajalike erialaspetsialistidega;
- lapse arengu toetamiseks soovitatakse vajadusel perele erialaspetsialiste väljastpoolt lasteaeda.

Erivajadustega laste toetamine:

- lasteaed pakub pere toetamiseks olemasolevate võimaluste piires igakülgset kaasabi koostöös rühmaõpetajate ja erialaspetsialistidega;
- vajadusel ja pere nõusolekul koostatakse toetust vajavatele lastele individuaalne arenduskava;
- individuaalse arenduskava koostavad koostöös perega lastega töötavad lasteaiaõpetajad, erialaspetsialistid ja juhtkonna esindaja;
- individuaalne arenduskava lisatakse rühma tegevuskava juurde.

9.1. Logopeediline korrektsioonitöö

Logopeedi töö eesmärk: Kõnepuute ennetamine, varajane märkamine ning õigeaegne ja läbimõeldud sekkumine.

Logopeedi töö põhimõtted:

- õppeaasta algul viib logopeed rühmades läbi iga-aastase laste kõne uurimise ja fikseerib tulemused laste kõne uurimise tabelisse (lisa 4);
- uuringu tulemustest lähtuvalt moodustab logopeed kõneravi vajavate laste nimekirja ja tööplaani (vajadusel tehakse II poolaasta tööplaani muudatusi), logopeedilist arendustööd saavate laste nimekirja kinnitab lasteaia direktor;
- logopeedilist arendustööd saavatele lastele koostab logopeed individuaalse arendusplaani arvestades lapse kõnepuuet ja raskusastet. Tööplaanis paneb ta paika lapse kõnepuuet arvestades töö eesmärgid ja suunad;
- töö tulemused fikseerib logopeed oma igapäevast tööd kajastavas päevikus. Samuti fikseerib ta tegevustes osalenute laste kohalolek tabelis (elektroonselt).
- logopeed osaleb vajadusel ühe meeskonnaliikmena lapse individuaalse arenduskava koostamisel;
- logopeed nõustab lasteaiaõpetajaid suulise ja kirjaliku kõne arengut puudutavates küsimustes;
- logopeedi töö lastega toimub nii individuaal- kui ka grupitundidena;
- logopeed arvestab lastega tegevuste läbiviimisel rühmade päevakava;
- logopeed osaleb kord aastas toimival lapse arengu hindamise ümarlaulal;
- õppeaasta lõpul koostab logopeed õppe-kasvatusprotsessi analüüsi (õppeaasta kokkuvõtte ja tulemused);
- logopeed koostab kõne iseloomustuse koolipikendust taotlevale lapsele ja vajadusel teiste spetsialistide juurde uuringutele suunamiseks.

Logopeedi ja lasteaiarühma koostöö põhimõtted:

- logopeed teavitab rühma õpetajaid kõneravi vajavatest lastest;
- koostöös lasteaiaõpetajatega pannakse paika kõneravi tundide toimumise ajagraafik;

- logopeed ja rühmaõpetajad vahetavad informatsiooni ja tähelepanekuid lapse üldisest ja kõnelisest arengust;
- logopeed teeb koostööd koolieelikute rühma ja Midri mängukooli õpetajatega ning vajadusel aitab kaasa laste kooliküpsuse saavutamisele (rühmatunnid);
- koostöös rühmaõpetajatega otsitakse ühiselt võimalusi kõneravi efektiivsemaks toimimiseks lasteaias;
- logopeed osaleb vajadusel rühma meeskonnaliikmena lapse arenguvestlustel.

Logopeedi koostöö põhimõtted lapsevanematega:

- lapsevanemal on võimalik konsulteerida logopeediga selleks eelnevalt kokkulepitud ajal;
- logopeed annab vajadusel lapsevanematele informatsiooni laste kõne arengu kohta ja tutvustab logopeedilise töö põhimõtteid rühma ümarlaual;
- logopeed nõustab lapsevanemaid individuaalselt ja edastab kõneravi efektiivsemaks toimimiseks harjutusvara;
- logopeed tagab lapsevanema soovil saadud informatsiooni konfidentsiaalsuse.

10. LAPSEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED

Midrimaa lasteaia koostöö põhimõtted lapsevanematega:

- Midrimaa laste vanemad on oodatud kaasa lööma rühma igapäevastes töödes ja tegemistes. Vanemad võivad alati tulla rühma lastega tegelema, mängima. Tegema ettepanekuid rühma õppe- ja kasvatustöö korraldusse;
- Lasteaia kodulehel, fuajees ja rühmade riideruumides on infostendid vanematele, kus on kirjas kõik lasteaia ja rühmade töid - tegemisi puudutav info;
- päevakohased tähtsamad teated pannakse välja ka rühmade ustele ning saadetakse rühma listi kaudu vanematele e-postiga;
- iga kuu toimuvad rühmades lastevanemate ja rühma õpetajate ümarlauad, kus arutatakse järgmise kuu üritusi, antakse tagasisidet möödunud kuust, räägitakse lastest nende arengust, õppe- ja kasvatustöö korraldustest ning päevakorras olevatest probleemidest;
- vanemaid kaasatakse ka paljudesse ühisüritustesse: mihklipäev; lasteaia sünnipäev; isadepäev; mardipäev; jõulupidu; vastlapäev; emadepäev; kevadpidu; koolisaatmispidu jpt;
- väga teretulnud on vanemate (eriti emade - vanaemade) abi dramatiseeringu- ja karnevalikostüümide valmistamisel – muretsemisel;
- vanemate osalus on tähtis ka laste arengumappide täitmisel – täiendamisel;
- lapse arengu hetkeseisu kohta saavad vanemad teavet rühma õpetajatelt kokkulepitud perevestluse ajal;
- lapsevanematelt oodatakse tagasisidet, rahulolust lasteaia tööga;
- lasteaias tegutseb aktiivselt hoolekogu, kuhu kuulub igast rühmast üks lapsevanemate poolt valitud esindaja, lasteaia direktor ja Tartu Linnavalitsuse HO esindaja.

11. ÕPPEKAVA MUUTMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Lasteaed Midrimaa õppekava muutmine ja täiendamine toimub järgmiselt:

- Tartu Lasteaed Midrimaa õppekava on arenev dokument;
- lasteaias tegutseb vabatahtlikkuse alusel valitud arendustöörühm, kelle eestvedamisel vaadatakse läbi õppekava puudutavad küsimused ja esitatakse muudatused heakskiitmiseks pedagoogilisele nõukogule ja lasteaia hoolekogule;
- õppekava parandus- ja muudatusettepanekuid on võimalik esitada lasteaia pedagoogidel pedagoogilistel nõupidamistel ja lapsevanematel hoolekogu esindaja vahendusel hoolekogu koosolekul;
- õppekava täitmist analüüsitakse 1 kord aastas, aktiivse õppeperioodi lõpul (mais), koos õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise analüüsimisega lasteaia pedagoogilises nõukogus ja hoolekogu koosolekul;
- õppekava analüüsi aluseks on töötajate eneseanalüüsides välja toodud kitsaskohad, läbiviidud sisehindamise tulemused ja arendustöögrupi ettepanekud;
- vajalikud parandused ja muudatused otsustatakse 1 kord aastas, peale õppekava analüüsi, pedagoogilise nõupidamise otsusega;
- õppekava uuendamise muudatusi tutvustatakse hoolekogus ja muudatused kinnitab lasteaia direktor käskkirjaga.

LISAD

Lisa 1 Nädalaplaan

Lisa 2 Rühma aastaplaan

Lisa 3 Lapse arengu vaatlustabel

Lisa 3.1 Vaatlusleht

Lisa 4 Laste kõne uurimise tabel

Lisa 5 Koolivalmiduse hindamise ülesanded ja tabel

Lisa 6 Õppeaasta analüüs

Lisa 7 Koolivalmiduskaart

